

Jansz

H. No. A. Van Cauwelaert Doet

N. Cromer

J. H. Viller

A. B. Van den Broek

L. D. J. Callebaut

Al Wierding

W. J. van den Broek

M. C. Van Laere-M. D. C.

J. B. Fransquin

J. B. Fransquin

Beste lezers,

in dit tijdschrift vind je alweer een mooie reeks artikels over onze gemeente:

- *Chirurgijns en geneesheren te Wolvertem van 1780 tot 1950* (Marc Gillisjans);
- *Wetten en gebruiken rond het huwelijk* (Paul Degraeve);
- *Catalogus van de sint-Elooikruisjes* (Eric Van Baelen);
- *Wat is er mis met onze bril?* (Frans Meskens);
- *Varkensslacht in Imde* (met dank aan Leo Van den Elsen).

Bij deze wil ik mij even richten naar hen die -soms terecht- kritiek hebben op het feit dat wij af en toe veel publiceren over sommige deelgebieden van de gemeente en minder of haast nooit over andere. De voornaamste reden is dat het leeuwendeel van de artikels steeds door dezelfde auteurs wordt ingebracht en er over sommige onderwerpen en plaatsen gewoon niks binnenkomt...

Hierbij dus mijn oproep aan iedereen om ons schrijversteam te vervoegen!

Onze redactie zal jullie steeds bijstaan met bijkomende info, fotoshop, nalezing en verbetering van eventuele fouten.... De lay-out van tekst en afbeeldingen zijn onze zorg en niet van de auteur.

U kan dus rustig de geschiedenis van uw familie, uw vereniging, bijzondere gebeurtenissen... voor de eeuwigheid op papier zetten en zo voor de komende generaties veilig stellen.

Vervolgens is er ook onze vraag naar medewerkers voor onze werkgroep "Archivering".

Berla is het slachtoffer geworden van haar eigen succes. Onder leiding van onze secretaris Jan Buyens worden elke dinsdagvoormiddag binnenkomende schenkingen verwerkt.

Voelt U zich geroepen om ons team te vervoegen? Dan ben je meer dan welkom!

Tenslotte wil ik in naam van alle medewerkers van het project WO1 de Cultuurraad van Meise bedanken voor de toekenning en viering van de titel van Cultuurlaureaat 2019.

Veel leesplezier,
Jan Verbelen,
voorzitter Berla.

Is erfgoed ook iets dat jij belangrijk en waardevol acht? Wil je ons een steuntje in de rug geven?

Wel, kom dan ook als lid bij onze kring en help ons de waardevolle zaken van gisteren door te geven aan allen die na ons komen...

Hoe?

GEWOON LID: stort € 20 op rekening BE80.7380.4197.7477 met vermelding van jouw email of jouw postadres of nog beter:

STEUNEND LID: stort € 40 op rekening BE80.7380.4197.7477 met vermelding van jouw email of jouw postadres.

En samen zorgen we dat ons gezamenlijk verleden niet vergeten zal worden.

CHIRURGIJNS EN GENEESHEREN TE WOLVERTEM VAN 1780 TOT 1950

Marc Gillisjans

JEAN BAPTISTE FRANSQUIN

1725 - 1790

De allereerste naam die we in onder de Oostenrijkse keizer Leopold II vonden was **Jean Baptiste Fransquin**.

Van hem zijn we weinig inlichtingen te weten gekomen. Uit de geboorteakte van zijn kleinzoon, het onecht kind van zijn dochter Elisabeth, weten we dat hij woonachtig was in Wolvertem¹ en herkomstig uit Luxemburg.

Hij kwam vandaar waarschijnlijk rechtstreeks naar Grimbergen waar hij op 21.12.1750 trouwde met Isabella Claessens², de weduwe van Petrus Josephus Berbiers. Met haar bekwam hij tussen 1751 en 1757 vier kinderen, drie meisjes en een jongen.

Toen zijn vrouw Isabella in 1765 op vijftigjarige leeftijd te Grimbergen stierf bleef hij dus met vier jonge kinderen achter en is dan waarschijnlijk hertrouwd. De naam van zijn tweede vrouw zijn we niet te weten gekomen want in de schepengriffie van Wolvertem wordt er tussen 1791 en 1794 steeds gesproken over "*de weduwe Jan Baptist Fransquin*".³

Te Wolvertem vinden we hem wel terug vanaf 1782 tot aan zijn dood.

Alhoewel hij dus chirurgijn was stelde zijn bezit niets voor.

Een zielige 14 roeden landbouwgrond. Van enige *bestialen* wordt geen melding gemaakt zodat we veronderstellen dat hij slechts enkele kippen en een varken had om in zijn behoeften te voorzien.

¹ Jan Baptist Fransquin, geboren in Wolvertem op 02.06.1783.

² Geboren te Grimbergen op 28.12.1715, dochter van Edmundus en Joanna Catharina Detrez.

³ RA Vorst: schepengriffie Wolvertem 9047, *settinghe* en 9048.

Twee keer vonden we hem vernoemd als zijnde chirurgijn in de schepengriffie van Wolvertem.⁴

Een eerste keer wordt hij op 03.06.1782 gedaagd en onder eed gezet om een getuigenis te komen afleggen omtrent een gevecht dat heeft plaatsgevonden op 19.05.1782 in de herberg *het Eycksken* te Meuzegem.

Judocus van Aken was omtrent 23 uur, hevig bloedend aan zijn hand, komen aankloppen samen met Peter en Judocus Huysegoms uit Rossem.

De chirurgijn constateerde en cureerde naast enkele kleinere verwondingen nog een zeer diepe snijwonde in Judocus' linkerhand waarin de aders waren doorgesneden.

Enkele maanden later vinden we hem opnieuw vermeld en opnieuw was vechtersbaas Judocus van Aken de hoofdspeler in het processtuk.

Deze had op 25.08.1782 in de herberg *de Croone* te Nerom met Judocus Slagmeulders gevochten en deze behoorlijk gekwetst.

Fransquin getuigde dat Slagmeulders twee snijwonden had aan de linkerhand waarbij de zenuw van de duim was doorgesneden en dat hij het slachtoffer meer dan een maand behandeld had; en hij voegde er nog aan toe te denken dat het slachtoffer er een stijve duim zou aan overhouden.

Jean Baptiste Fransquin stierf, 65 jaar oud, op 13.06.1790 om 7 uur 's avonds in Wolvertem en werd er 's anderdaags op het kerkhof begraven.

⁴ RA Vorst: schepengriffie Wolvertem 9144.

NICOLAUS KREMER

1768 - 1842

De volgende naam is die van *heelmeester*⁵

Franciscus Nicolaus Kremer (Cremer).

Hij werd omstreeks 1768 in Bonn (D) geboren en trouwde te Wolvertem op 06.12.1791 met Elisabeth Bruylants (1752-1825)⁶ met wie hij in juli 1793 een enig kind Maria Anna bekam.

Zowel op het huwelijk als bij de geboorte werd Jacobus Kremer, waarschijnlijk een broer van Nicolaus, aanzocht als getuige. Bij de dood van zijn vrouw, *in haar huis tegen de kerk te Wolverthem*, deed haar man de aangifte.

17 juli 1793
Maria Anna Kremer hodie circa sextam pomeridianam nata
baptizata est filia legitima francisci ex Bonn et Elisabethae
Bruylants ex wolverthem oriundorum; susceperunt
jacobus Kremer ex bonnet maria Anna De hem ex meijst
oriundi *Nicolaus*
franciscus Kremer 1793. *Anthonijs Lehen D.*
Jacobus Kremer ex Bonn. *ex commissione*
matrina + signum

Maar velen werden dan nog verder belast op hun landerijen, weiden, bossen, nering, vee. Niks van dit alles voor Nicolaus. Hij is hiermee een der armste mensen van Wolvertem samen met de weduwe van Nicolas Hensens, Henricus Torisaen en Henricus De Meuter.⁷

1791 Decembris
Franciscus Nicolaus Cremer natus in
Bonn, & hic habitans, & Elisabetha
Bruylants, de Consensu quorum interese
premissis a quinq; mensibus tribus procla-
mationibus & habitis dispensatione in
matrimonibus & habitis dispensatione in
tempore clauso
matrimonium contraxerunt coram
testibus Laurentio Bruylants, & Jo-
anne Baptista Deckers hic natis, &
habitantibus ac me infrascriptis.
Franciscus Nicolaus Cremer Elisabeth
Bruylants L Bruylants, J. B. Doepus
J. Vanderveken Past. loci

In het stadsarchief van Brussel⁸ vonden we voor Wolvertem een telling uitgevoerd in het jaar III der Franse Republiek en nog opgesteld in het Nederlands waarin Nicolaus aangeeft drie personen te moeten onderhouden. Gevraagd hoeveel goed hij cultiveerde antwoordt hij: geen. Gevraagd hoeveel *quintalen* hij nog had in landvruchten, gedorst en ongedorst verklaart hij in tarwe 2 sisters en in vlas 900 pond te bezitten.

En op de vraag hoeveel hij hiervan nodig had voor zijn huishouden en tot de komende oogst en voor het bezaaien van zijn akkers zegt hij in tarwe acht sisters en in vlas 36 pond nodig te hebben.

Ook in de telling van het jaar IV (1796) der Franse Republiek vonden we hem terug: *Nicolaus Cremer, 31 ans, chirurgien, arrivé le 07.01.1792 et Elisabeth Bruylants, femme, 43 ans; demeurant proche de l' église, un enfant en-dessous de 12 ans.*

⁵ Een *heelmeester* of *chirurgijn* was een beroepsaanduiding voor personen die na een leertijd als knecht en het afleggen van een meesterproef gerechtigd waren bepaalde heelkundige handelingen uit te voeren. Te onderscheiden van de in hoger aanzien staande *doctoren in de medecijnen* die na een academische studie de geneeskunde beoefenden.

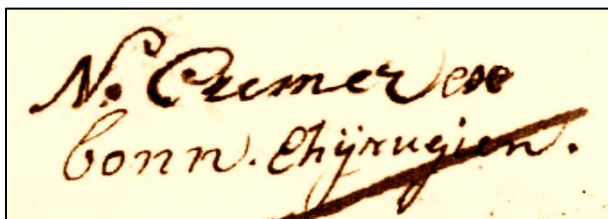
⁶ Geboren op 30.09.1752 te Wolvertem in het *hertschap* (dorp) in het schoenmakersgezin van Everardus Bruylants en Joanna Verhofstadt. Ze stierf te Wolvertem op 02.06.1825.

⁷ RA Leuven: schepengriffie Wolvertem 9054.

⁸ SA Brussel - Pergameni 535B. Een *quintaal* of een *centenaar* was een gewichtsmaat gelijk aan 100 pond. 900 pond vlas was dus gelijk aan 9 *quintaal* en 2 sisters (= inhoudsmaat) tarwe gelijk aan 1 *quintaal* 60.

Opmerkelijk is dat hij in de jaren 1804-1807, onder het burgemeesterschap van Joseph Deckers, zowel voor de geboorten, huwelijken als overlijdensaangiften, dikwijls gevraagd werd om als getuige op te treden samen met secretaris J.J. Dechèvres.⁹ Wanneer Deckers in juli 1807 sterft wordt de aangifte gedaan door Dechèvres, *ami du défunt* en Cremer, *voisin du défunt*. Peeter Leemans wordt nu de nieuwe burgemeester en beiden worden plots niet meer gevraagd. Wat was de reden? We vonden ze in het boek “*de Geschiedenis van Wolvertem*”. Hieruit blijkt dat Dechèvres geen al te beste vriend van de nieuwe burgemeester Leemans. was ¹⁰ Hij was een vreemde in het dorp, herkomstig uit Brussel en ook dokter Cremer was vreemd in de parochie en beiden zullen wel onder mekaar Frans gesproken hebben.

In 1840 bezat en bewoonde dokter Cremer samen met zijn dochter Maria Anna, een knecht en een dienstmeid, op de hoek Smisstraat – Steenweg op Merchtem, een huis met hof, resp. 1 are 40 en 2 are 30 groot.¹¹ Verder hadden ze nog 81 are land op de Lindenkouter en 63 a op de Meuttepoelen.¹²

Dokter Cremer stierf in zijn huis op 19.01.1842 om vier uur in de ochtend en in de akte wordt vermeld dat hij toen rentenier was, geboortig van *Bonn omtrent den Rhyn* en zoon van Guillielmus en Catharina Smets.

⁹ We vonden in die periode Cremer 85 keer vermeld als getuige en Dechèvres 117 keer.

¹⁰ *Geschiedenis van Wolvertem* door t’Kint, Verhasselt en Lefèvre, blz. 411.

¹¹ Gemeentehuis Wolvertem: bevolkingsregister 1840-1846, huis nummer 23. Knecht Carlier uit Ronse kwam hier aan in februari 1841 en dienstmeid Swinnen in januari 1843. Carlier zien we later trouwen met de dochter van Cremer; beiden werden toen ingeschreven als winkelier-herbergier en verhuisden naar het marktplein.

¹² Gemeentehuis Wolvertem: kadaster, boek 1 artikel 63. In 1845 was hun bezit in totaal 1 ha 21 are 10 ca. Na de dood van dochter Maria Anna werd 1863 een deel van het huis, de hof en het land op de Lindenkouter en de Meuttepoelen verkocht. Het oorspronkelijk huis omvatte dan alleen nog 60 ca.

AMANDUS VAN LEEUW

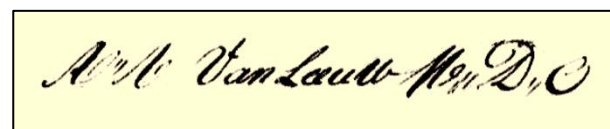
1802 - 1849

De eerste dokter die we ontmoetten na de Franse overheersing was dokter **Augustus Amandus Van Leeuw**, geboren te Lokeren op 13 Floréal X (03.05.1802).

Hij was de zoon van dokter Jan Frans Van Leeuw en Elisabeth Thily uit Leuven.

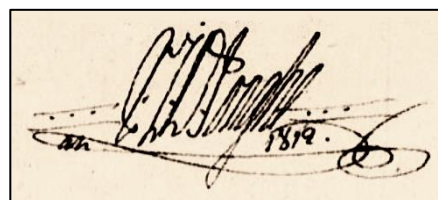
Het huisgezin verhuisde met hun vijf nog te Lokeren geboren kinderen in 1807 naar Hulst in Nederland. Moeder Thily overlijdt er in 1820¹³.

Vier jaar later, op 21.09.1824,¹⁴ vertrekt zoon Augustus Amandus opnieuw naar Leuven om zijn studies geneeskunde aan te vatten aan de toenmalige Rijksuniversiteit Leuven (deze bestond tussen 1817 en 1835).

Hij studeerde er af in 1833 als Licentiaat in de Geneeskunde¹⁵ en enkele maanden later komt Augustus zich te Wolvertem vestigen.

Hij trouwt er op 24.04.1834 met de acht jaar jongere

Justina Josepha De Jonghe, geboren te Wolvertem op 15.09.1810, dochter van deurwaarder Petrus Josephus en Barbara Keymolen.

¹³ In de Bagijnenstraat, wijk C huis 126 (dit is de omgeving van de Sint Willibrordusbasiliek). In dit huis woonden in 1836 de pastoor en de onderpastoor. Van de oude dokter Van Leeuwen alsdan geen spoor meer.

¹⁴ Bevolkingsregister Hulst 1818-1825, Volkstelling Hulst 1836 en Sterfteregister Hulst 1820.

¹⁵ Meer inlichtingen: RA Leuven onder ARA 57: *promotieregisters doctorandi academiejaren 1817-1818; 1834-1835* en Universiteitsarchief Leuven, leeszaal: doctoraatsthesis van Geertrui Couderé uit 1985: “*de studenten aan de rijksuniversiteit van Leuven (1817-1835)*”. In het *Mémorial Administratif* 35-36 uit 1837 vinden we vermeld: *lieu et date de réception* 08.05.1833.

Ze bekomen er drie jongens en twee meisjes, geboren in wijk A, huis nummer 16.¹⁶ Twee van hen sterven al vlug en ook de dokter blijft niet lang leven. Hij sterft op 21.06.1849, 47 jaar oud.

Rijk is hij in Wolvertem niet geworden want bij zijn overlijden was zijn vrouw winkelierster-landbouwster.

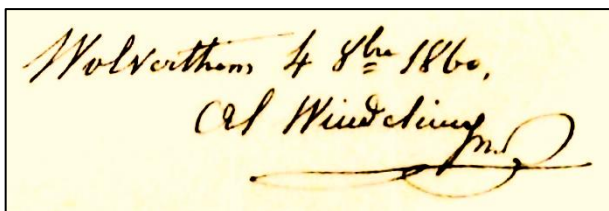
Ze zal dan ook in 1850 hertrouwen met de tien jaar jongere Philippus Lucas Stallaert uit Merchtem maar ze sterft reeds zeven jaar later. Lucas zal dan hertrouwen met Carolina Van den Broucke uit Denderwindeke, een dorpsgenote van de latere dokter Van Cauwelaert.

Alphonse Windelincx

1814 - 1880

Een der eerste dokters uit Wolvertem waarover we tamelijk wat inlichtingen bezitten is dokter **Joseph Leonard Alphonse Windelincx**.

Hij werd geboren te Tienen op 16.05.1814 als zoon van bierbrouwer Josephus Ludovicus Antonius Windelincx¹⁷ en Maria Theresia Gilis.

Wolvertem 4 8de 1860,
Al Windelincx

Hij deed zijn studies voor geneesheer aan de universiteit van Leuven tussen 1838 en 1841, jaar waarin hij slaagde met de grootste onderscheiding.¹⁸

Daarna trouwde hij in 1842 te Tienen met Theodora Smits die anno 1813 geboren werd te Ravenstein in Noord-Brabant (NL) als de dochter van grutter-molenaar Willem Smits.

¹⁶ Gemeentehuis Wolvertem: bevolkingsregister 1840-1846. Wijk A is het Dorp. Het huis stond waarschijnlijk op het huidige Gemeenteplein langs de oostkant van de Steenweg.

¹⁷ Diens vader, Louis Antoine, notaris en brouwer te Tienen was een volle neef van Jean Guillaume Windelincx (1754-1799) bijgenaamd *de Generaal*, brouwer en volksmenner te Tienen die er met vrijwilligers het Patriottenkorps oprichtte om te ageren tegen de Oostenrijkers tijdens de Brabantse Revolutie.

¹⁸ Nochtans vinden we in het *Mémorial Administratif* van 1847-1ste semester: *lieu et époque d'admission: Bruxelles 23.04.1841.*

Ze bekwamen er ook twee kinderen in 1842 en 1843.

Theodora stierf echter in 1845 in Tienen en daarna is de jonge dokter, samen met zijn broer, zijn twee kinderen en de zuster van zijn overleden moeder naar Wolvertem komen wonen waar hij los van zijn beroep nog de rol van plaatsvervangend vrederechter vervulde.

Hier leerde hij de in 1818 te Meise geboren Marie Elisabeth Crockaert, dochter van pachter Jan Antoon Crockaert en Joanna Pisée, kennen waarmee hij in 1848 te Meise trouwde en drie meisjes en een jongen bekwam. Deze werden allen geboren in Wolvertem (1849, 1850, 1852 en 1853).

Ze bewoonden een groot herenhuis in de Hoogstraat te Wolvertem, wijk A genaamd Dorp.¹⁹ Maar moeder Marie Elisabeth moet geen sterk gestel hebben gehad want reeds anno 1855 stierf ze te Wolvertem.

Ongeveer vijftien jaar heeft dokter Windelincx in Wolvertem gewoond. In zitting van 07.10.1850 werd hij door de gemeenteraad met eenparigheid

¹⁹ Later kwam hier het rustoord voor rijke vrouwen *Sint Margareta* en daarna de *schoenwinkel De Smedt*.

van stemmen aangesteld als bevoegd zijnde om vaccinaties tegen de pokken uit te voeren.²⁰

En waarschijnlijk kwam hij door deze omstandigheden ertoe om kankerachtige ziekten en de uitwerking ervan bij zijn patiënten te bestuderen.

Dit bracht hem op de idee van een gans nieuwe behandeling van de ziekte die men toen kanker noemde. Om deze behandeling in de praktijk te brengen richtte hij in 1860 in de Gallaitstraat ²¹ te Schaarbeek een medisch instituut op, dat later bekend zou worden onder de naam *Institut Médical Windelincx – Gesticht Windelincx*, waarvoor in kranten ²² reclame werd gemaakt voor genezing, zonder een operatie te moeten uitvoeren, van kwaadaardige gezwellen aan de borst, verzwering van de baarmoeder, van kankerachtige uitslag der lippen, tandvlees, van zweren in de hals, van eczeem, fistels, speen, adderspattige zweren,...

²⁰ Gemeentehuis Wolvertem: archiefdoos 69. Deze vaccinaties werden gratis uitgevoerd.

²¹ Zie foto genomen ca 1874.

²² Weekblad van Yperen 18.03.1899; l' Echo de Courtrai 14.08.1890; Helderse en Nieuwdieper Courant 02.09.1891.

In juni 1865 werd hij met zijn vier kinderen uitgeschreven voor Meise.²³ En in juni 1873 verhuisde hij met zijn drie zonen, toen allen studenten aan een college in Tienen, naar Brussel.

Na zijn dood in 1880 ²⁴ liet zijn zoon Josephus Maria Florentinus zijn werk voorzetten maar het dient nu wel gezegd dat deze behandelingen alleen maar succes kenden bij de uitwendige vormen van de toen als kanker beschreven ziekten.

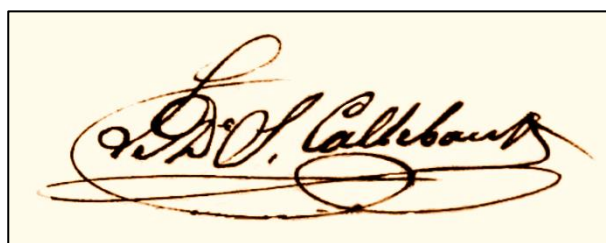
Zijn zoon liet in 1883, na vader Windelincx' dood, te Brussel een nieuw gebouw oprichten in de Gallaitstraat. Het omvatte zestig kamers en een grote tuin voor rijke mensen die er zich konden laten behandelen maar er zich ook konden vestigen met hun bedienden en eventueel met gans de familie.

Enige jaren later werd er in Nederland te Haarlem een kabinet opgericht en nadien kwam er nog een in Parijs en in Londen.²⁵

SERAPHINUS CALLEBAUT

1841 - 1876

Een van de dochters Windelincx, namelijk Maria Theresia Juliana, geboren in 1849, trouwde te Meise in 1868 met de te Moorsel op 24.01.1841 geboren, maar te Wolvertem woonachtige dokter **Seraphinus Callebaut**, zoon van landbouwer Thomas Jacobus Callebaut uit de wijk Houtenkruis en Florentina De Wolf.

²³ Op 29.04.1867 werd tegen hem door de gendarmen Breugelmans en Vliebergh een p.v. opgemaakt omdat de dokter zijn hond niet had aangegeven en dus inbreuk had gepleegd op het provinciaal reglement betreffende de hondentaks. Hij zal hiervoor op 01.10.1867 voor de politierechtbank van Wolvertem verschijnen: RA Leuven: vredegerecht 228 akte 58bis.

²⁴ Er wordt hiervoor Brussel aangegeven maar we vonden zijn overlijden hier niet vermeld, noch te Sint-Joost, noch te Jette, Laken of Schaarbeek.

²⁵ Le Panthéon de l'Industrie, 1888.

AKTE VAN OVERLIJDEN, N° 73

Op heden reventienden November _____ duizend achthonderd zes en zeventig, ten tien _____ ure vooe middag, zijn voor Ons
Conseils Josephus Van Humbeek, Vorige nicotier Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der gemeente *Wolvertem*
 _____, Arrondissement *Brussel* _____, Provincie *Brabant*, verschenen in ons gemeentebuis *Carolus-Ludovicus*
De Valck _____ oud vier- en- vijftig _____ jaren, beroep *landbouwer*
 wonende *alhier, gebuur* _____ van den overledene, en *Jan Baptist Van Bieunwenbouwen*
 _____ van den
 oud drie- en- veertig _____ jaren, beroep *herbergier* _____ wonende *alhier, gebuur* _____ van den
 overledene, dewelke ons verklaard hebben dat op *gisteren ten twee ure namiddag binnen dese gemeente, Kruisweg wijk A;*
N° 9 bis, ten zijnen woonruye is overleden *Gerastinus Callebaut*, geneshuw, oud vijf- en- dertig jaren,
 wonende *alhier, geboren te Moorsel, provincie Oost-Vlaanderen, zoon van wijlen Esomas-Jacobus Callebaut*
 en van wijlen *Florentina DeWolff*, beide overleden te *Moorsel, weduwnaar van Maria-Theresia-Juliana Windelins, overleden te Meuse*
 en echtgenoot van *Maria-Philomena Van Humbeek*, oud vijf- en- dertig jaren, wonende *alhier, geboren te*
Meuse, zonder beroep
 Na voorlezing dezer hebben de *compromissiers* *benoemd ons ondertekent.*
G. S. De Valck _____ *J. B. Karmelien-cabuysses* _____ *J. Van der Bruele* _____

Hij begon zijn studies aan de KULeuven in augustus 1861 en beëindigde ze in 1866. Hij kwam daarna vanuit Moorsel in Wolvertem toe op 14.01.1867 en nam zijn intrek bij de familie Homan.²⁶

Onmiddellijk begon hij met de inenting van de kinderen tegen de pokken en ging hiermee door tot aan zijn dood.

Hij bekam twee kinderen die te Meise in 1868 en 1870 werden geboren in de wijk Dorp, Brusselsesteenweg 42.

Al vroeg zou ook deze arts zijn vrouw komen te verliezen, namelijk in 1873 te Meise. Hij zal dan in februari 1874 te Wolvertem hertrouwen met Maria Philomena Van Humbeek, geboren te Meise in 1839 en weduwe van Jan Frans Van Humbeek (1831-1867) met wie ze te Wolvertem in 1858 was getrouwd.

Ze bekwamen te Meise op 15.03.1863 hun enig kind Maria Lucia. Maar ook dokter Callebaut, eveneens schepen te Wolvertem, zou haar niet lang overleven en stierf reeds anno 1876.

Bij het overlijden van hun vader woonden de twee kinderen Callebaut samen met hun stiefzus Lucia en stiefmoeder Philomeen reeds sinds april 1874 op het Marktplaats van Wolvertem in hun afspanning Sint-Maarten.²⁷

²⁶ Op het gemeenteplein waar nu de apotheek De Boeck-Houman is gevestigd. Hij liet zich in het bevolkingsregister van Meise inschrijven op 31.01.1872. In april 1874 werd hij samen met zijn twee nog jonge kinderen terug uitgeschreven voor Wolvertem.

²⁷ Heden eetcafé Brazzaville. Het was ook in deze herberg, den Nieuwen St. Merten genoemd, dat Vrouwe weduwe Callebaut een groot lot bomen openbaar liet

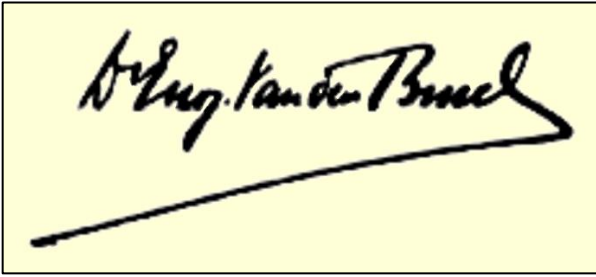
Dokter Callebaut's dochter Florentina zullen we later tegenkomen als zuster Maria Francesca in het klooster van de Visitatie te Sint-Kwintens-Lennik en Kraainem.

EUGÈNE VAN DEN BRUEL
 1870 - 1924

Maria Lucia Van Humbeek, enige en rijke dochter van Maria Philomena Van Humbeek zal te Wolvertem in 1897 trouwen met dokter **Eugène Joseph Marie Van den Bruel**, geboren in Huldenberg op 15.06.1870, zoon van dokter Desideer Van den Bruel ²⁸ en Catharina Antonia Stroobants.

verkopen gelegen aan den Dries en in den Boskant (verkoopsaffiche van 17.01.1893 voor notaris van Zeebroeck uit Wolvertem). Tevoren (1867) woonden ze in het begin van de Stationsstraat langs de rechterkant in een groot herenhuis, nu afgebroken; en in een winkel te herkennen aan het groot driehoekig ingangsfronton. Op 13.06.1879 werd tegen haar -ze was toen reeds rentenierster- een p.v. opgesteld door gendarm Alexis Dinant wegens het niet aangeven van een hond waardoor ze de hondentaks niet had betaald. Ze diende hiervoor een boete van 15 BEF te betalen of 2 dagen opsluiting: RA Leuven, Vrederegerecht Meise 239.

²⁸ Geboren in 1832, dokter in Huldenberg, wiens vader Yvon Van den Bruel (°1808) dokter in Wiekevorst was.

Hij vatte zijn studies aan in 1889 te Leuven aan de KUL en behaalde zijn diploma in de genees-, heel- en verloskunde in 1895.²⁹

Hij stierf te Brussel na een langdurige en pijnlijke ziekte in 1924.

Hij werd een der invloedrijkste politici van de gemeente. Lucia zal hem 25 jaar overleven en stierf te Leerbeek in 1949.

Ze bewoonden een mooie herenwoning in het begin van de Hoogstraat³⁰ en bekwamen al vlug vier zonen en een dochter en hadden een meid en een knecht in dienst. Verder woonden bij hen nog schoonmoeder Maria Philomena Van Humbeek met haar stiefdochter Florence Callebaut.

Twee van hun zonen werden priester-pastoor. De derde volgde zijn vader op als arts.

Vanaf 1910 stond hij, samen met dokter Van Cauwelaert, in voor de vaccinaties tegen de pokken.

Gedurende de eerste oorlogsmaanden was hij zowat de plaatsvervangende burgemeester vermits deze laatste (Georges t'Kint) op de loop was gegaan voor de Duitsers wegens zijn betrokkenheid in het conflict tussen het Duitse en het Belgische leger in de slag van Imde. Hij werd dan ook meermaals gevangengezet en met de dood bedreigd.

Bij het treffen in augustus en september 1914 tussen eenheden van het Belgisch en Duits leger te Wolvertem leidde hij een hulppost ingericht door het Rode Kruis in het klooster der Ursulinen.

In december 1914 werd hij voorzitter en medestichter van het plaatselijk *Komiteit voor Voedselvoorziening*, met de bedoeling voedselpakketten ter beschikking te stellen van de

²⁹ Meer bepaald op 16.02.1895. Hij was van de lichterding 1890, trok lot 404 waardoor hij niet onder de wapens moest maar gaf zich op als vervanger van zijn broer August.

³⁰ Nadat ze de gronden met een huisje erop hadden gekocht van de familie Bogaerts. De eerste maanden van zijn verblijf in Wolvertem woonde dokter Eugène naast de beenhouwerij Sammels, op *den berg* rechtover de kerk.

meest noodlijdenden. Hij was ook werkzaam in de comités voor hulp aan de werklozen, hulp aan de vrouwen en kinderen van militairen, de melkdruppel (zuigelingenmelkdistributie) en hulp aan de oorlogswezen.³¹

Hij behandelde 48 gevallen van typhus die te Wolvertem tussen oktober 1914 en mei 1915 voorkwamen.

Hij werd vereerd met het burgerkruis 1914-1918: 2de en 1ste klasse.

Zoals de meeste dokters toendertijd was hij een all-round man, wat wil zeggen dat hij naast zijn beroep als arts ook nog apotheker en tandarts was. Hij stond in voor de gemeenten Wolvertem, Meise en Brussegem.

In zijn politieke carrière was hij eerste schepen, provincieraadslid en burgemeester (1921-1924) van Wolvertem.

Hij nam voor de eerste keer deel aan de gemeenteraadsverkiezingen van 20.10.1907 en behaalde 779 stemmen.

³¹ Verder was hij de oprichter van een voorloper van het *Kinderwelzijn* en de moeders kwamen met hun kindjes voor onderzoek samen in de klaslokalen van de zusters in de Oppemstraat.

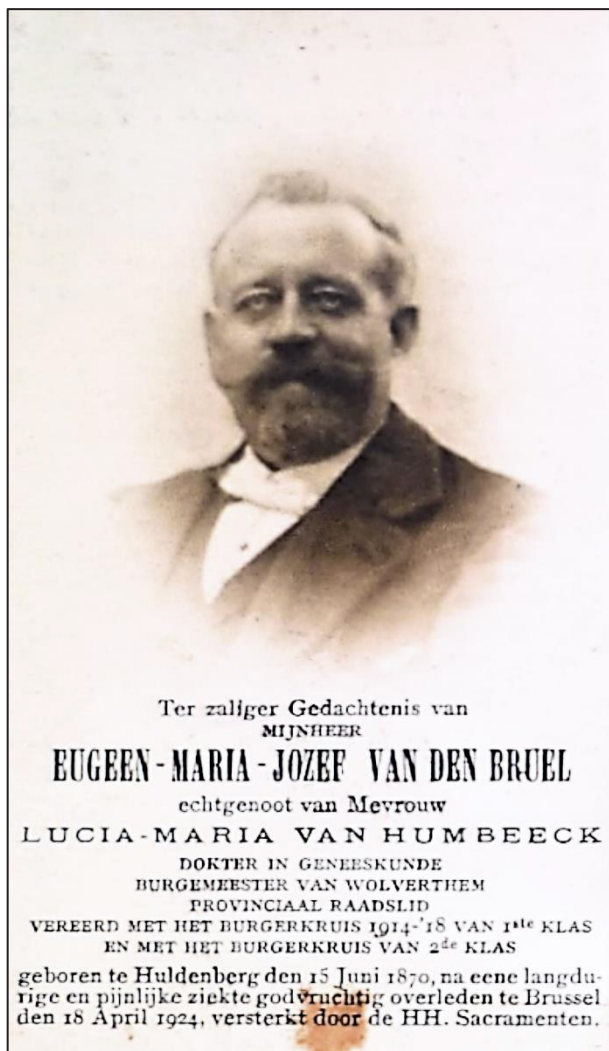
Op de gemeenteraadsverkiezingen van 24.04.1921 behaalde hij, net als Gregoor Rillaer en J.B. Huysegoms, 1.066 stemmen.

Na klachten door de lijstaanvoeders Van den Borre en Van Malder over onregelmatigheden tijdens deze verkiezing, keurt de Bestendige Deputatie van de provincie Brabant op 11.05.1921 deze toch goed en benoemde vervolgens dokter Eugène Van den Bruel tot burgemeester.

Hij legt de eed af op 03.08.1921.

Dokter Eugène werd, na zijn persoonlijke inzet, bij de oprichting door de gemeente van het medisch schooltoezicht, op 01.10.1921 voor negen jaar aangesteld tot opzichter hiervan.

Het nodige materieel werd door de gemeente aangekocht en anno 1930 voorzag men per kind voor het onderzoek 3 BEF.

Tijdens zijn burgemeesterschap spreekt de gemeenteraad in een uitzonderlijke motie zich op 28.06.1922 uit voor de vervlaamsing van de Gentse Rijksuniversiteit en voor de invrijheidstelling van pater Stracke s.j., beschuldigd van collaboratie.

Na zijn overlijden brengt de gemeenteraad op 14.05.1924 hulde aan deze verdienstelijke burgervader. Ze herdenkt de *“hardnekkige en verknochte werking die hij steeds besteedde tot bloei en toekomst der gemeente, zijn vooruitstrevende gedachten op gebied van onderwijs voor jongeren, zijn onschatbare diensten en ongeëvenaarde daden voor het openbaar belang.”*³²

Na zijn dood werd pachter Jan Baptist Huysegoms op 08.07.1924 tot burgemeester benoemd.

ALBERT VAN DEN BRUEL

1898 - 1985

Van Eugène's zoon dokter **Albert Van den Bruel**³³ vonden we in het kwartier Koningin Elisabeth het militair dossier terug.

Hieruit haalden we volgende inlichtingen met onder meer een zelf geschreven relaas van zijn ontsnapping om oorlogsvrijwilliger te worden.

Op 25.08.1917 vertrokken ze met een 15-tal jongeren om via de *Place Dailly* in Brussel Koersel in Limburg te bereiken waar ze 's anderendaags reeds met 35 waren; op 27 augustus staken ze dan met 78 de grens over nadat hun gids de elektrische draden had doorgeknipt.

³² Ook vonden we nog een brief van het gemeentebestuur dd. 13.01.1920 met hoofding: *Notice concernant le docteur Van den Bruel pour actes de dévouement patriotiques*: Gemeentearchief, doos 295.

³³ Geboren te Wolvterem op 20.08.1898. Oorlogsvrijwilliger 14-18; gediplomeerd te Leuven op 16.07.1924. Oorspronkelijk medestichter en voorzitter van de *Vlaamse Oudstrijdersbond* kreeg hij het aan de stok met zijn verwant, secretaris Leon Van Humbeeck, en verliet de VOS om zich in te schrijven bij de *Belgische Oudstrijdersbond* (de “Jassen” met aan het hoofd kasteelheer Goethals). Een andere reden van dit overlopen was dat hij als lid van de Vlaamsgezinde VOS weinig kans zou maken op het burgemeesterschap dat hij beoogde in opvolging van zijn vader.

Hij werd vervolgens op 05 oktober te Folkestone ingelijfd en belande op 11.10.1917 in het kamp van Auvours. Vandaar kwam hij op 28.01.1918 in het kamp van Eu terecht. Dit kamp verliet hij op 05 februari om gaan deel uit te maken van de Groep Calais T.S. en aansluitend op 14 maart van het 15de Regiment Artillerie, batterij toen in oprichting.

Daarna stond soldaat 2de klasse Van den Bruel aan het front van 01 april tot 11 november 1918 waarna hij met zijn batterij naar Luik trok.

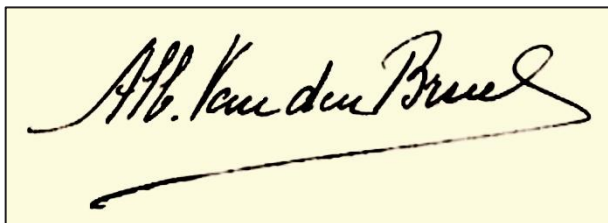
Toen hij dan op 15.08.1919 gedemobiliseerd werd behoorde hij tot het G.T.E.M., zijnde de Tijdelijke Groepering van Studenten-Militair in Leuven.

Na de oorlog stuurden zowel zijn vader als hijzelf meerdere aanvragen naar de hogere legerleiding met de vraag om het Oorlogskruis of het Burgerkruis 1ste klasse te verkrijgen. Hij verkreeg tenslotte het Burgerkruis met de Herinneringsmedaille 14-18, de Overwinningsmedaille en één frontstreep.

Voorzitter geworden van de VOS-sen zal hij na de dood van zijn vader een gooi doen naar de burgemeesterssjerp maar moest de duimen leggen voor pachter Jan Huysegoms.

Een en ander leert ons echter dat dokter Albert na deze verkiezingen de nieuwe burgemeester had kunnen worden vermits hij afgetekend de meeste naamstemmen haalde en pachter Huysegoms, toen reeds 71 jaar oud, te kennen had gegeven niet meer de burgemeesterssjerp te ambiëren.

Uit een Franstalig archiefdocument dd. 06.12.1926 blijkt echter dat Van den Bruel hoegenaamd niet gewenst was als kandidaat-burgemeester om de goede reden dat hij "te vlaamsvoelend" was.³⁴

Hij zetelde nog wel in de gemeenteraad en in het schepencollege bekleedde hij het eerste schepenamtb. In de gemeenteraad van 22.07.1924 en 30.09.1924 werd hij voor drie jaar

³⁴ Uit: *Meise, een fusie van Wolvertem en Oppem* door Louis Becq, blz. 95.

tot medisch opziener in de Wolvertemse scholen (Wolvertem-Centrum, Rossem, Imde en Westrode) benoemd. Acht stemmen waren positief en drie blanco. Hij zou voor elk onderzocht kind 3 BEF betaald krijgen.

Verder werd hij, in vervanging van zijn pas overleden vader, voorgesteld als lid-geneesheer in de schiftingscommissie van het intercommunaal fonds der meestbegaafden voor het kanton Wolvertem.

Wanneer in de periode 1938-1948 er op het dorp twee nieuwe dokters bijkwamen, verloor hij tot zijn groot ongenoegen, het medisch toezicht in de scholen van Westrode en Rossem. Na de moeilijkheden met zijn twee collega's verkreeg hij in juni 1950 opnieuw het toezicht over alle gemeentescholen in Wolvertem.

Hij huwde te Wolvertem op 03.08.1926 met Marietta Zacharia De Smedt (1900-1982), zuster van notaris Joseph De Smedt en bekwam met haar zes kinderen.

Bij het begin van de tweede wereldoorlog had er aan de overgang Hoogstraat-Autostrade A12 een treffen plaats tussen een gemotoriseerde groep van 25 rijkswachters en de vijand. Slechts 12 overleefden en dokter Albert ging onmiddellijk ter plaatse om de gewonden te verzorgen.

Hij bleef tijdens de oorlogsjaren op post samen met schepen Huysegoms en de toenmalige burgemeester Van den Brande en bestuurdde met hen naar best vermogen de gemeente.

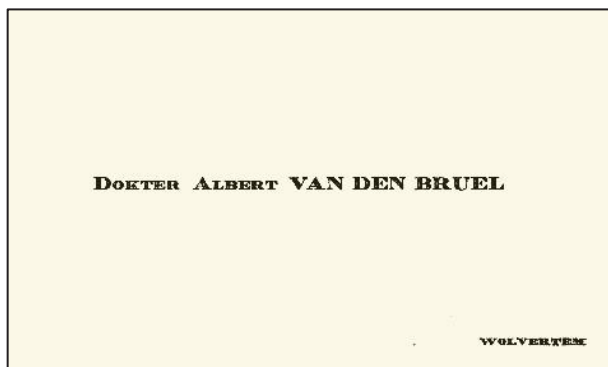
In die periode diende hij zoals de meeste inwoners van Wolvertem een aantal maanden bezettende troepen te herbergen. Meestal was dit wel een lagere officier, soms ook al eens twee soldaten maar nooit meer.

Dokter Albert zetelde 50 jaar (1927-1976) in de gemeenteraad in de zelfstandige gemeente Wolvertem en was een fervent tegenstander van de latere fusie Meise-Wolvertem. Hij ging er toendertijd zelfs tegen pleiten tot bij de bevoegde minister toe. Deze fusie heeft hij tot zijn groot ongenoegen niet kunnen afwenden.

Gedurende 32 jaar was hij schepen van Onderwijs (1933-1964) en een hevige aanhanger van de katholieke partij CVP. Hij bracht in Wolvertem een afdeling van de CVP op de been en op 25.10.1949 was hij er de voorzitter van. Hij was ook voorzitter van het Davidsfonds.

Een maand voor de fusieverkiezingen van oktober 1976 werd hij op het gemeentehuis ontvangen omwille van zijn drievoudig jubileum.

Hij is op dat ogenblik 50 jaar gemeenteraadslid, 50 jaar gehuwd en 50 jaar geneesheer.³⁵ En op Kerstavond 1976 nam hij dan ook afscheid van de politiek.

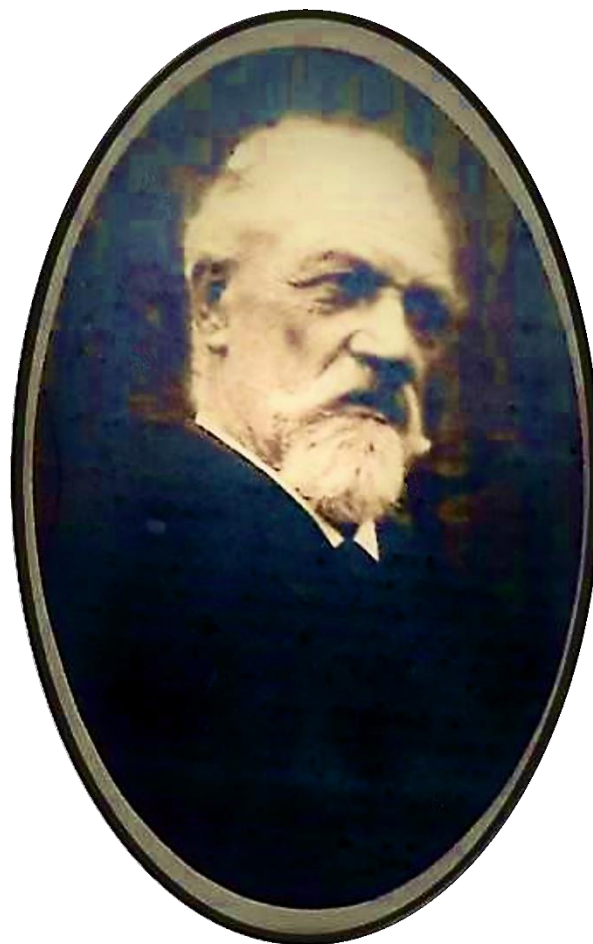

³⁵ Hij werd opgevolgd door zijn zoon Yves (1935-1978) en zijn kleinzoon Albert junior.

HENRICUS VAN CAUWELAERT

1844 - 1920

Daar waar de vier voorgaande artsen door familiale banden met elkaar verbonden waren is dit niet meer het geval voor de volgende.

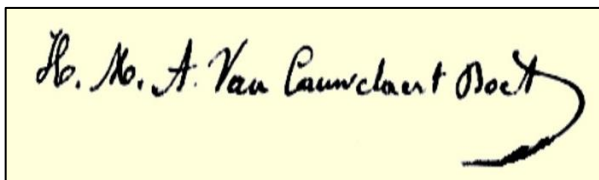
Dokter **Josephus Aloysius Henricus Van Cauwelaert**, geboren te Denderwindeke op 01.06.1844, was de zoon van bierbrouwer en burgemeester Franciscus Adrianus Van Cauwelaert en Maria Catharina Verckens uit het gehucht Meersvoorde.

Hij studeerde aan de katholieke universiteit van Leuven waar hij op 01.09.1874 zijn diploma behaalde in de genees-, heel- en verloskunde. Daarna trouwde hij in 1876 te Saint Léger (LUX) met de aldaar in 1852 geboren Marie Octavie Lavaux, roepnaam Aloïsia, dochter van molenaar François Eugène Lavaux. Dokter Van Cauwelaert was toen woonachtig te Villers-devant-Orval.

Bij zijn vestiging te Wolvertem was er wel even een haar in de boter gekomen want burgemeester t'Kint liet de gouverneur van de provincie weten dat op diens omzendbrief n° 49 van 13.02.1877 uit

het *Mémorial Administratif* bleek dat Van Cauwelaert hierin niet voorkwam alhoewel hij reeds sinds januari 1877 het beroep van arts in de gemeente uitoefende.

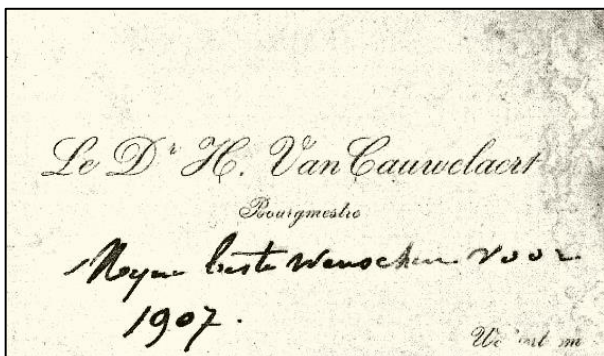
Al vlug antwoordde de gouverneur dat dit kwam doordat dokter Van Cauwelaert had nagelaten zijn diploma te laten viseren door de geneeskundige commissie van Brabant.³⁶

In het archief van de gemeente vonden we dat hij sinds het schooljaar 1876-1877 gratis inentingen deed tegen de pokken en dit ononderbroken tot aan zijn dood.

In Wolvertem was hij gemeenteraadslid in 1890, schepen in 1891 en burgemeester van 1892 tot 1911.

Het gezin woonde oorspronkelijk op het einde van de Steenweg naar Merchtem in het huis Stallaert, het zogenaamde *kasteelken*.³⁷ Ze lieten in 1878 het mooie herenhuis in de Stationsstraat naast de vroegere kostschool, nu winkel tuinmachines Sammels bouwen en verhuisden in oktober 1879 daar naartoe. In 1886 lieten ze opzij ervan nog twee lage aanbouwen optrekken.

³⁶ Hij had ook nagelaten zich te laten inschrijven in de gemeente; dit gebeurde maar in juni 1877 toen zijn eerste kind hier werd geboren. Hij was correspondent voor de provinciale geneeskundige commissie voor Wolvertem en Meise: *Mémoire Administratif* 1909.

³⁷ Gelegen rechtover het warenhuis Aldi. In augustus 1909 verkochten ze hun huis in de Stationsstraat aan landmeter Crick-Vijgen en gingen aan het Gemeenteplein wonen tussen likeurverkoper Muylle (daarna beenhouwerij Gillisjans) en notaris De Smedt.

De echtgenoten Van Cauwelaert kregen drie zonen en drie dochters, waaronder de latere religieuze, zuster Florence, van de Dames van het Christelijk Onderwijs.

Hij was gedurende meer dan 43 jaar *den dokter* van de gemeente geweest en stierf er in 1920.

Zijn echtgenote stierf tussen 1910 en 1920 in Santa (H)Elena op Chili.

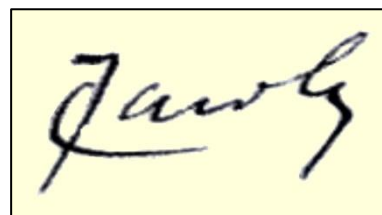
En in 1933 werd het huis eigendom van de zusters der congregatie Dochters van Maria die ernaast al vlug hun *Pensionnat pour petit garçons - Kostschool voor kleine jongens* lieten bouwen.

CHARLES JACOBS

1862 - 1924

Een dokter die wel niet woonde in Wolvertem, maar er nauw mee was verbonden, was dokter **Jean Charles Joseph Jacobs**.³⁸

Hij huwde met Louisa t'Kint (1871-1921) te Imde op 29.10.1900. Het paar trouwde

niet op het gemeentehuis van Wolvertem maar wel in haar ouderlijk huis genaamd het *Imdenhof* te Imde. Dit kon toen allemaal want haar vader was dan ook burgemeester in Wolvertem.

Ze woonden tot haar dood in Brussel op de *Boulevard de Waterloo* en na haar dood zou dokter Jacobs gaan wonen aan de *Avenue Louise* te Brussel.

Hun buitenverblijf, persoonlijk eigendom van vrouwe t'Kint, was echter te Nerom gelegen waar ze een oud huis in 1906 lieten afbreken en wat verderop een riant landhuis in Engelse stijl lieten optrekken in het huidige park Neromhof.

Het was voltooid in 1908.³⁹

³⁸ Enige zoon van de bekende dokter en entomoloog Jean-Charles Jacobs (1821-1907) en Marie Joseph Boudroit. Werd gediplomeerd aan de ULB op 29.10.1887. Nadat zijn villa was afgewerkt liet de dokter zich in augustus 1909 een jachtbrief afleveren zodat hij met de in de buurt wonende gegoede burgerij kon gaan jagen.

³⁹ Zie foto met links de boerderij.

Ondertussen brak de *Groote Oorlog* uit en in september 1914 werd de villa afgebrand door Duitse soldaten die beweerden dat men van hieruit op hen had geschoten. De aanpalende boerderij was echter gespaard gebleven.

Dokter Jacobs was steeds bezorgd geweest voor het maatschappelijk welzijn van de bevolking, zeker nu in oorlogstijd, en daarom stelde hij zijn 20 ha groot domein te Nerom ter beschikking om er een modelmelkerij te laten inrichten door de *Coopérative Intercommunale pour l' Alimentation de l'Agglomération Bruxelloise*, in de volksmond 't *Komiteit* genoemd.

In november 1915 werd de melkerij ingehuldigd en jonge meisjes uit de buurt gingen er de koeien melken in de stallen die de dokter ter beschikking had gesteld.

Schijnbaar zijn de dokter en zijn vrouw begin 1917 van de boerderij verdwenen want hun hovenier Ferdinand Verbelen laat twee zoekertjes plaatsen in een krant.

Onder de titel *On Cherche* vinden we: *Jacobs Mr. en Mme. Charles, Dr. de Bruxelles* en dan nog eens *Jacobs Mr. et Mme Charles, Dr. de Wolverthem (Brabant)*.⁴⁰

Niet moeilijk om begrijpen, vermits vanaf 1915 onder zijn impuls in het *King Albert's Hospital* in Londen een spoedcursus verpleegster van start ging voor Belgische vrouwen die naar Groot-Brittannië waren gevlucht. 150 verpleegsters werden er opgeleid die daarna meteen naar hospitalen in niet-bezet België en Noord-Frankrijk werden gestuurd ter vervanging van de Britse verpleegsters.

Vermits het paar kinderloos was gestorven werd de villa met het omringende park in 1925 aan notaris Van Beneden verkocht.

⁴⁰ Uit: *l'Echo Belge* van 04.03.1917.

HENRI PILLEN

1904 - 1960

Dokter **Henri Valère Marie Antoine Pillen**, geboren in een notabel gezin te Lendeledede op 18.05.1904 was de zoon van notaris Valerius Maria Antonius Pillen (1869-1917) en Marie Emilie Rosalie Fanny Van Severen ⁴¹ en kleinzoon van dokter Henri Pillen die na slechts drie jaar huwelijk, stierf in 1869.

Deze liet twee zonen achter, namelijk Georges (1867), toekomstig dokter, en Valerius (1869), toekomstig notaris. Ze woonden er in de Stationsstraat.

Henri Valère vatte zijn studies aan in het academiejaar 1924-1925 te Leuven aan de Katholieke Universiteit waar hij in de periode 1927-1928 zijn eerste doctoraat nog afwerkte met voldoening in de tweede zitting.

⁴¹ Ze werd geboren in Dentergem in een koopmansgezin op 28.03.1869, huwde er op 08.10.1901 en bekwam te Lendeledede met de notaris vier kinderen.

Na deze periode zien we hem niet meer op de KUL zijn studies ⁴² verder afmaken maar hij zal ze een paar jaar later voleindigen aan de RUGent.

In die tussenperiode stond hij gekend als milicien van de lichtung 1927.

Hij bood zich aan in het rekruteringscentrum van Brugge en werd, nog student zijnde, op 08.08.1927 administratief bij het 4^e medisch corps geïncorporeerd onder matriculnummer 281/766.

Hij was toen 173 cm groot en ging in actieve dienst op 29.08.1927.

Op 16.10.1927 wordt hij met verlof zonder soldij naar huis gestuurd in afwachting van zijn definitieve afkeuring wat op 01.02.1928 werd toegestaan wegens medische reden.⁴³

Hij kon nu zijn onderbroken studies aan de rijksuniversiteit van Gent verderzetten waar hij in het academiejaar 1930-1931 met voldoening zijn einddiploma behaalde onder het Franstalige regime. We zaten dan ook volop in de periode van de Nolf-barak.

Nadat hij dus gediplomeerd was als dokter in de geneeskunde volgde hij nog gedurende vier academiejaren aan de faculteit Letteren en Wijsbegeerte de richting Rechten.⁴⁴

Na zijn studies vestigde vrijgezel en dokter Henri Pillen zich samen met zijn zuster Jeanne in december 1930 in de Opperstraat 3 te Moerbeke-Waas.

In februari 1932 trok Jeanne terug naar Lendeledede en bleef hij tot 1933 alleen achter met een dienstmeid waarna een huishoudster de taken overnam tot 1936, periode waarin nog drie meiden kwamen en gingen.

⁴² Archief universiteit Leuven. Deze studies waren in die tijd nog bijna volledig Franstalig. Sinds 1911 werd wel de mogelijkheid geboden om lessen te volgen in het Nederlands, maar dit hing volledig af van de bereidwilligheid van de professoren.

⁴³ Dienst van het Stamboek te Evere.

⁴⁴ Archief universiteit Gent. Hij slaagde echter maar voor de 1ste kandidatuur in het jaar 1935-1936; zijn laatste inschrijving was voor het jaar 1938-1939. Dit wil zeggen dat hij deze studies volgde toen hij reeds praktiserend geneesheer in Moerbeke en Oppem-Brussegem was.

In december 1937 vertrok hij vanuit Moerbeke naar Oppem 70G in Brussegem.⁴⁵

Twee jaar later verliet hij Oppem om zich begin februari 1939 te Wolvertem te laten inschrijven op de Steenweg op Merchtem 28.⁴⁶

En op 16.02.1938 koopt hij dit huis, tevoren bewoond

door generaal-op-rust Georges De Vleeschouwer ⁴⁷, maar dat na diens dood in oktober 1937 onbewoond was gebleven.

Het huis was eigendom van diens broer Armand De Vleeschouwer, een kunstschilder uit Ukkel en zijn zuster Elisabeth.⁴⁸

⁴⁵ Dit is niets anders dan het huidige Rondpunt, grondgebied Oppem-Brussegem. Zie bijgaande foto.

⁴⁶ Zie foto. Later werd dit het nummer 32 en 36: bevolkingsregister 1931-1947, 3 en 1948-1960, 5. Na zijn vertrek werd dit gebouw betrokken door de diensten van de Registratie & Domeinen en daarna het restaurant *Wolvenheem*. Zie ook bevolkingsregister Brussegem 1931-1947 deel 5 folio 619.

⁴⁷ Was hier komen wonen in 1923 en stond in het dorp gekend als *de kolonel*.

⁴⁸ Akten voor notaris Paul De Bue uit Schaarbeek 16.02.198 en Jean Marie Lahaye uit Poperinge op 08.12.1971, verkoop aan de echtgenoten Van den Broeck-De Clerck. Overgeschreven 6^e hypotheekkantoor Brussel, boek 4165-36.

Gedurende de tijd dat hij te Wolvertem woonde wisselden tussen maart 1939 en november 1943 een vijftal dienstmeiden elkaar af.

De eerste dienstmeid, Denise De Craene, herkomstig uit Aarsele en dus ook een *Vlaanderes*,⁴⁹ kwam reeds enkele weken na Pillen's vestiging in zijn dienst en zou er blijven tot aan de Duitse inval in mei 1940 toen ze, in verwachting zijnde, terug naar Aarsele vluchtte.

Ook de anderen bleven tussen november 1939 en november 1940 slechts enkele maanden in dienst behalve Joanna Bogaerts die er verbleef tussen september 1940 en november 1943.

Gedurende de bezetting diende hij steeds enkele Duitse soldaten te herbergen⁵⁰ maar in tegenstelling tot dokter Van den Bruel kreeg hij nooit lagere officieren over de vloer.

Op 19.01.1943 trouwde hij voor de kerk van Pommeroeul een vijf jaar jongere Française, Henriette Blareau.⁵¹

Dokter Pillen was een groot, fors maar stil persoon die, nog ongetrouwd zijnde, vergezeld van zijn windhond, rechtover zijn woonst alle dagen de krant ging lezen bij de familie De Breucker.

Hij was begaan met de minder begoede mensen die hij slechts de prijs van zijn medicijnen aanrekende maar niet het ereloon voor zijn bezoek.

⁴⁹ Toen hij gevangen zat in Sint-Gillis bezorgde zij langs Edward Wijns, toen rijkswachter (16.02.1940 tot 05.05.1945) en begeleider van geïnterneerden die ook al eens van zijn moeder (Pauline De Mars) een pakje voor Pillen meekreeg met soms wat boterhammen en ook al eens wat sigaretten.

⁵⁰ Tussen september 1940 en juli 1941 kreeg hij nu eens één soldaat, maar soms ook twee en vier soldaten toegewezen.

⁵¹ Ze deed moeite om wat Vlaams te spreken en was gul voor kinderen toen ze hun Sinterklaas kwamen vragen. Ze kwam begin februari 1943 vanuit Pommeroeul in Henegouwen naar Wolvertem en na de gevangenzetting van haar man vertrok ze begin september 1945 terug naar Pommeroeul. Henriette Blareau werd geboren in 1909 in Wargnies-le-Grand (Dép. du Nord, FR) als tweelingdochter van brouwer Achilles Blareau en Julia Patte. Deze laatste was herkomstig uit Pommeroeul waar ze de dochter was van landbouwer-gemeenteontvanger Antoine Patte. In tegenstelling tot haar man was ze niet groot van postuur. Ze overleed te Pommeroeul op 21.03.1957.

En al vlug bouwde hij een groeiende en bloeiende praktijk op. En gelijk het er toen nog aan toe ging, trok hij eveneens tanden en bereidde hij zelf zijn medicamenten.

In het dorp stond hij bekend als een *vrouwenzot* en over zijn toekomstige vrouw vertelde hij telkens in gesprekken met zijn patiënten "*z'es wel ni stif skwone mo wel stif rikke*".⁵²

Bij het gezin De Cock was hij al vlug een graag gezien persoon want hij kon er met vader De Cock lange avonden aan de Leuvense stoof praten over de politiek en over hun geldbeleggingen.

Drie keer per week kwam hij langs om er zijn gueuze te drinken en het gesprek begon steevast met zijn vraag aan vader De Cock "*wa penste gi dervan Gustaf?*"⁵³

Omdat hij enkele keren naar Duitsland trok dachten sommigen in het dorp dat hij wel eens voor de Duitsers zou kunnen spioneren en vermits hij, Vlaamsgezind zijnde, gedurende de oorlog sympathie had opgevat⁵⁴ voor de Nieuwe Orde, stond hij op een goed blaadje bij VNV-oorlogsburgemeester Frans Van den Brande.

⁵² Zo vonden we in het RA Leuven: inv. 320/3 bundel 324: *inning van de belasting op het kapitaal*: in oktober 1944 (operatie Gutt) verklaarde ze 1 ha grond in haar geboortedorp te bezitten en verder nog de versterkte pachthoven-herenhuizen l'Anjouère et l'Armaillé in La Pouèze (Maine et Loire) ter waarde van 1.210.000 FRF waarop echter nog 400.000 FRF schuld stond. Verder nog 23;000 BEF en 10;000 NLG in geld en 40.000 BEF in obligaties.

⁵³ Bedoeld werd de oorlogssituatie: vader Gustaaf was eerder patriot en Pillen eerder Duitsgezind. Voor dat hij opgepakt werd in september '44 heeft hij nochtans vader De Cock gevraagd om zijn koffer met waardepapieren (maar waarschijnlijk de dubbels van de aangifte op het kapitaal?) in diens kluis te mogen leggen om ze later terug te komen ophalen. Dit schijnt dan wel gebeurd te zijn. Nochtans vinden we ook in het archief betreffende de inning op het kapitaal (10.1944) dat hij een zichtrekening, een spaarrekening en een postchequerekening bezat en effecten en obligaties bij de Kredietbank en de Société Générale De Belgique. Wanneer we de optelling maken van de geldwaarde die onder zijn naam werd aangegeven komen we aan het bedrag van 500.000 BEF. Hij scheen zo eigen aan de familie geworden te zijn dat, toen moeder De Cock (Maria Josephina De Mars) in november 1950 stervende was, hij beloofde om 's anderendaags vanuit Pommeroeul naar Wolvertem te komen. Moeder stierf echter dezelfde nacht en Pillen werd afgebeld.

⁵⁴ Waarschijnlijk voor de *DeVlag* en men was in het dorp de mening toegedaan dat hij ook de ambitie had om in 1942 oorlogsburgemeester te worden.

Als voorbeeld van zijn reizen naar Duitsland: hij volgde er in Alt-Rehe (net boven Berlijn) van 09.06 tot 25.06.1941 de eerste cursus georganiseerd door het *Algemeen Vlaamsch Geneesheeren Verbond* in de *NS-Führerschule der deutschen Ärzteschaft*. Hiervoor had hij op 23.05.1941 een uitnodiging gekregen – samen met nog zes andere kleppers zoals dr. José Daels uit Gent, dr. Ferdinand De Bruycker, dr. Frans Van Hoof en dr. Antoon Picard uit Antwerpen van Oberstbarzt Dr. Holm om eerst naar Berlijn te komen.⁵⁵

De lessen waren afgestemd op de dagelijkse praktijk van de dokters als sociaal-geneeskundigen: bestrijden en voorkomen van kanker, tbc, geslachtsziekten, bescherming van moeder en kind, erfelijkheidsleer, rassenhygiëne, beroepsgerechtigd, plichtenleer,...

Een tweede lessenreeks met 14 deelnemers werd georganiseerd voor de periode 23.10 tot 02.11.1941. Of Pillen hier ook bij was hebben we nog niet kunnen achterhalen.

Hij werd in oktober 1939 voor een termijn van tien jaar belast met het gemeentelijk schoolonderzoek in de jongensschool van Rossem en Westrode en nam aldus een gedeelte over van de taak van dokter Van den Bruel, die tevoren in het dorp een monopoliepositie bezat inzake keuringen, bezoeken, inentingen⁵⁶, onderzoek van schoolkinderen, enz.

In de maandverslagen van deze onderzoeken vinden we dokter Pillen reeds vermeld als onderzoeker in de jongens- en meisjesscholen van Rossem en Westrode in november en december 1942 en van februari 1943 tot april 1944 met

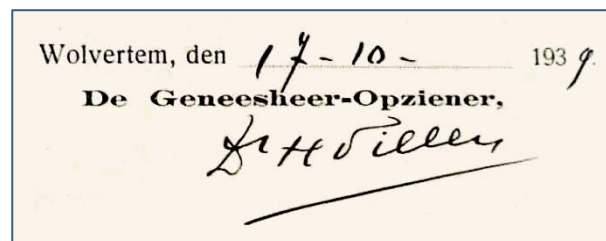
⁵⁵ Onuitgegeven documenten Robert Roosens (AVGV-VGV) en José Daels: Archives Nationales de France, Parijs

⁵⁶ Gemeentehuis Wolvertem: archiefdoos 276. Zo werd de pokkeninenting door dokter Albert Van den Bruel gedaan te Nerom in de herberg *In de Wandeling* bij Jan Van den Brande.

onderzoek in de jongensscholen van Rossem en Westrode.

Na de oorlog werd dit feit hem door collega Van den Bruel niet in dank afgenomen en bij besluit van het schepencollege werd op 22.03.1946 deze laatste, door de veroordeling en internering van dokter Pillen, opnieuw schooltoezienaar voor alle scholen van Wolvertem.

Toen in 1947 een nieuwe dokter op de gemeente kwam, diende hij echter het medisch toezicht op de scholen van Rossem en Westrode opnieuw af te staan.

Laten we nu even de periode 1945-1950 belichten...⁵⁷

Volgens een P.V. dd. 06.09.1944⁵⁸, opgemaakt door de rijkswacht van Wolvertem, werd hij beticht van een *anti-nationale houding* en ter beschikking gesteld van de Minister van Justitie; vervolgens geïnterneerd (in voorarrest) van 06.09.1944 tot 30.12.1944, dag waarop hij door een aanhoudingsmandaat gearresteerd en opgesloten werd.

21.09.1944 - 12.06.1945:

gevangenis Sint-Gillis Brussel

12.06.1945 - 29.11.1945: gevangenis Vorst

29.11.1945 - 20.06.1946: I.C. Kortrijk, afd. G

20.06.1946 - 04.07.1946: gevangenis Vorst

04.07.1946 - 11.07.1946: I.C. Kortrijk, afd. G

11.07.1946 - 05.08.1946: gevangenis Vorst

05.08.1946 - 08.08.1946: gevangenis Antwerpen

08.08.1946 - 27.08.1948: S.I. Merksplas

27.08.1948 - 19.01.1949: I.C. Sint-Kruis

Ondertussen bleek nog uit de briefwisseling⁵⁹ van het gemeentebestuur dat:

⁵⁷ RABrugge: toegang M26 en M27.

⁵⁸ Gemeentehuis Wolvertem: ordner briefwisseling 1946: 303/46/S. Waarschijnlijk werd hij die dag nog opgesloten in het gemeentehuis om 's anderendaags door leden van de weerstand en de rijkswacht overgebracht te worden naar het Centrum van Vilvoorde en aansluitend naar de gevangenis van Sint-Gillis.

⁵⁹ Gemeentehuis Wolvertem: Ordner briefwisseling 1944-1945; doos 325.

- op 14.10.1944 de consultatieve commissie aan de gemeente om inlichtingen over Pillen vroeg en reeds twee dagen daarna gaf het gemeentebestuur antwoord aan voorzitter Huybrechts. De commissie had namelijk aanwijzingen gevonden van misdrijven tegen de Staat en laat een aanhoudingsbevel uitvaardigen door de krijgsauditeur.⁶⁰
- op 31.10.1944 Pillen door de rijkswacht aangehouden werd op *verdenking* van lid te zijn geweest van een anti-vaderlandslievende beweging; hij werd ter beschikking gesteld van de regering.⁶¹
- op 16.11.1944 de vraagt de 3de Works Sec. RCE aan de burgemeester de vrijgave van Pillen's auto, merk Dodge, voor gebruik door het 1ste Cdn. Army. Pillen's raadsman, meester Maurice Van Hemelrijck uit Brussel, advocaat bij het Hof van Beroep, bekomt hiervan de nodige documenten.
- op 12.09.1945 wordt vrouwe Pillen ervan in kennis werd gesteld dat ze uitgeschreven is in de gemeente.⁶²
- op 02.10.1945 de gemeente aan de diensten van Registratie & Domeinen van Mons vroeg naar inlichtingen over het bezit van mevrouw Pillen.
- op 19.12.1945 mevrouw Pillen vroeg naar haar rechten op de inkwartieringsvergoedingen⁶³ en dat de gemeente antwoordde dat ze tot deze uitkering niet mocht overgaan maar dat deze teruggestort diende te worden aan de

opeisingsdiensten of aan de diensten van het sekwester.⁶⁴

Hij verschijnt voor de Krijgsraad te Brussel op 04.06.1945 en na tegen dit vonnis in beroep te zijn gegaan komt hij voor het Krijgshof van Brussel. Hij wordt er op 13.09.1945 bij arrest veroordeeld volgens artikel 118bis van het SWB, wat inhield dat hij:

- (1) tussen 10.05.1940 en 29.01.1943 de politiek van de vijand in de hand had gewerkt en om tussen 29.01.1943 en 03.09.1944 wetens de vijand te hebben gediend;
- (2) tussen 10.05.1940 en 03.09.1944, zonder deel uit te maken van een groepering, zich bezig te hebben gehouden met politieke propaganda.

Hij verloor hierdoor zijn burgerrechten en zijn politieke rechten.⁶⁵ De strafmaat was 10 jaar gewone hechtenis en deze zou aanvangen op 30.12.1944 maar werd later herleid tot 5 jaar hechtenis.

Van april tot oktober 1948 voert hij een intensieve correspondentie⁶⁶ met notaris De Smedt van Wolvertem en worden hem ook enkele zakenbrieven bezorgd uitgaande van zijn vrouw, de bank Société Générale te Brussel en de Nederlandsche Bank te Amsterdam.

Om de veertien dagen had hij recht op bezoek en in zijn detentieperiode in Sint-Kruis kwamen vier keer zijn vrouw, twee keer haar zuster Pauline, twee keer zijn zuster Jeanne Pillen en een keer zijn broer Paul hem bezoeken.⁶⁷

⁶⁰ Hiertegen kon de verdachte, na één maand, een verzoekschrift tot invrijheidstelling indienen; de commissie onderzocht dan de aanvraag en besliste de hechtenis te bevestigen ofwel de voorlopige invrijheidstelling ofwel de onverwijld invrijheidstelling. Kwamen deze aanwijzingen na aangifte, verklikking, klacht, P.V.,... dan werd er een dossier geopend.

⁶¹ In lijsten verschenen in de augustus-, september- en oktobernummers van het dagblad *Volk en Staat* uit 1940 vonden we onder de personaliteiten aangesloten bij de beweging V.N.V.: *Dr. Hendrik Pillen, geneesheer, Wolvertem.*

⁶² Begin maart 1949 werd dokter Pillen in het bevolkingsregister van Wolvertem uitgeschreven voor Pommeroeul.

⁶³ Ze had recht op vergoeding voor inkwartiering van soldaten tussen 13.06 en 20.08.1945; voor het elektriciteitsverbruik in de maand augustus 1945; voor de terbeschikkingstelling van zeven kamers, een garage en een eetzaal voor officieren (mess) tussen 11.01 en 27.08.1945. De vergoeding hiervoor beliep 2.878,10 BEF: GA, doos 327.

⁶⁴ ARA2 Brussel: er is op de sekwesterdienst wel een fiche op zijn naam als *suspect 106.445* maar er is geen dossier te vinden! In doos 327 van het gemeentearchief vinden we opeisingsbundels waarin de hele Wolvertemse bevolking wordt vermeld, dus ook dokter Pillen, die van januari '45 tot augustus '45 aan de geallieerden een kamer, een garage en een eetzaal voor officieren beschikbaar stelde en hen ook elektrische stroom leverde.

⁶⁵ Gemeentehuis Wolvertem: archiefdoos 9 en 195: in de kiezerslijsten van 25.01.1946 staat achter zijn naam in rood genoteerd: *verlies van de kiesrechten bij vonnis van de krijgsraad dd. 14.09.1945.*

⁶⁶ De gevangenen mochten om de 14 dagen een korte brief schrijven. En buiten zijn advocaten mochten alleen zijn ouders, die echter overleden waren, zijn broer en zus en zijn vrouw met haar zus met hem corresponderen en bezoeken. Gedurende zijn periode in het interneringscentrum te Kortrijk ontvangt hij 24 brieven en verzend hij er 38, gedurende zijn periode in Brugge ontvangt hij er 14 en verzend hij er 5. En op 05.04.1946 wordt deze gunst hem voor een maand ontzegt.

⁶⁷ RA Brugge: toegang M 26:58

Dokter zijnde werd hij tewerkgesteld in de ziekenafdeling van dit interneringscentrum.

Hij kreeg voorwaardelijk ontslag op 19.01.1949 maar diende onder voogdij te blijven en kreeg verbod opgelegd zich ooit nog in Wolvertem⁶⁸ of Pommeroeul te vertonen. Na een week werd het verbod voor Pommeroeul echter opgeheven.

Zijn definitieve vrijstelling bekwam hij op 19.01.1951.

Nadat hij dus uit het I.C. Sint-Kruis te Brugge vrijkwam, verklaarde hij zich te zullen begeven naar de Zamanlaan te Vorst-Brussel waar we hem tot eind januari 1949 nog terugvinden.⁶⁹

Begin februari 1949 start hij dan opnieuw een dokterspraktijk, maar nu in Pommeroeul en de zaken gingen uitstekend, schrijft hij, want hij kocht een maand later reeds een nieuwe auto.

⁶⁸ Twee brieven dd. 09.11.1948 van de burgemeester. Eén brief aan de dienst van voorwaardelijke invrijheidstelling (ook de voogdijdienst genoemd), Louisalaan 491 te Brussel en één brief aan de bestuurder van het interneringscentrum Sint-Kruis (Brugge) waarin telkens staat vermeld dat het gemeentebestuur meent dat het wenselijker zou zijn dat dokter Pillen buiten de gemeente een verblijfplaats zou opzoeken omdat men bij diens terugkeer de reactie van de bevolking niet kan inschatten. En, dat er in diens huis op dat genblik de diensten van de Registratie en Domeinen en het Bureel der Belastingen op het kapitaal zijn gevestigd. In zijn proces wordt vermeld dat hij opdraaide voor 500.000 BEF schadevergoeding aan de Staat. En vermits de huwelijksgemeenschap aanspraakbaar was voor de schadevergoeding zal misschien mevrouw Pillen (wel “stif rikke”) deze schuld hebben afbetaald? Sinds september 1945 werd het huis bewoond door ontvanger der registratie Jozef Aerts en zijn gezin.

⁶⁹ Waarschijnlijk bij zijn schoonzuster Pauline Blareau die eveneens in Vorst woonde. In Wolvertem liet hij zich uitschrijven op 03.03.1949.

Wanneer hij echter bij de bestuurder van het I.C. Sint-Kruis vraagt of hij één zijner patiënten mocht komen bezoeken, dan wordt hem dit geweigerd.

Verder blijkt uit een brief van 17.07.1949, door de burgemeester gericht aan advocaat De Baenst uit Elsene, dat in verband met de door Louis De Cock op bevel van een opeisingsbrief der gemeente, door Frans Moens aan de B.N.B. te Brussel overgemaakt, de weggehaalde auto van dokter Pillen nooit werd teruggegeven.⁷⁰

Doorheen zijn ganse opsluitingsperiode had dokter Pillen, zoals blijkt uit zijn briefwisseling in Sint-Kruis, enkele kleppers van advocaten.

Het waren onder andere Piet Vermeylen, uit Brussel, socialist; René Victor, uit Antwerpen, Vlaamsgezind en liberaal; Robert Petitjean, liberaal en Raoul Hayoit de Termicourt, advocaat-generaal bij het Hof van Cassatie, beiden uit Brussel; Albert Brohée en de katholieke Charles du Bus de Warnaffe, beiden Franstalig en uit Brussel.

⁷⁰ Deze donkerkleurige wagen van het merk Dodge (nummerplaat 15179, motornummer 634.684, benzineverbruik 17½ l., 16 PK) werd bij de bevrijding door leden van de Witte Brigade ook gebruikt om aanhangers en sympathisanten van de bezetter op te halen en over te brengen naar het gemeentehuis van Wolvertem. Hij werd verscheidene malen geïnterneerd, dan weer vrijgelaten omdat (naar men zegt) hij bewijzen kon voorleggen van zijn zorgen aan een Canadees piloot en terug opgepakt (naar men zegt op aandringen van zijn confrater-concurrent dokter Van den Bruel). Een Halifax, op weg naar het treinstation van Leuven, werd boven Bergbos te Londerzeel op 13.05.1944, even na middernacht, door een Duitse nachtjager Messerschmitt neergeschoten. Nochtans, een der bemanningsleden, de Canadees John Van Maarion, was met zijn valscherms in de Vlieten terecht gekomen en werd door Miel Coppens, die op den Dries woonde, opgenomen en door zijn dochter Maria, lid van de weerstand, naar Londerzeel gebracht (getuigenis van Jef Van den Brande). Hij bleef tot de bevrijding verstopt ergens te lande. Vier van de acht stierven, één werd gevangengenomen en drie ontsnapten. Zie ook: aircrewremembered.com; allied losses and incidents; www.luchtvaartgeschiedenis.be – Halifax te Londerzeel. Een andere keer zou een vliegenier tot bij dokter Pillen gebracht zijn voor verzorging en daarna nog enkele dagen worden verborgen gehouden in de Hoogstraat bij de vroegere rijkswachtcommandant Denys. Hij werd dan bij valavond door diens dochter Odette naar de boerderij van Leemans op den Dries gebracht (verklaring Luc Auwaerts, kleinzoon van commandant Denys).

We willen nog een *fait divers* vermelden om aan te tonen hoe klein de wereld soms kan zijn: na zijn vrijlating werd hij in april 1950 samen met zijn vrouw opgemerkt op de Gentse Floraliën door zijn overbuurkind (dat door hem begin 1944 nog verzorgd werd) Margriet De Breucker, op schoolreis zijnde o.l.v. onderpastoor Fieremans, en met wie hij een gesprekje voerde.

Tussen 1951 en 1954 was er nog een polemiek tussen het gemeentebestuur en zijn advocaat meester M. Van Hemelrijck omtrent een bedrag van 4.170 BEF (zijnde 10 BEF per kind) dat hij nog tegoed zou hebben voor zijn medisch schooltoezicht voor het schooljaar 1943-44. Hij had hiervoor 417 kinderen in rekening gebracht maar de schoolhoofden gaven aan dat er in die periode maar 349 kinderen zouden schoolgelopen hebben. Schijnbaar is Pillen hierna toch nog vergoed geworden want de gemeente ging voor dit bedrag een speciaal krediet aanvragen en tot de uitbetaling overgaan.⁷¹

Na de dood van zijn vrouw zal dokter Pillen op woensdag 15.10.1958 te Nieuwkerke⁷² voor de wet hertrouwen met Maria Louisa Covemaeker (1915-2006), weduwe van dokter Andreas Sys, herkomstig uit Dikkebus maar geboortig van Ichtegem met wie ze in 1937 te Loker was getrouwd en te Nieuwkerke ging wonen op de Marktplaats. 's Anderdaags trouwden ze voor de kerk met een plechtige dienst om 10u30.⁷³

Het is tenslotte ook hier dat dokter Pillen, na een veelbewogen leven, bij testament dd. 25.01.1959 het huis in Wolvertem overliet aan zijn echtgenote⁷⁴ en een jaar later, op 11.01.1960, te Nieuwkerke overleed.

⁷¹ Gemeentehuis Wolvertem: archiefdoos 276.

⁷² Periodiek *Het Wekelijks Nieuws* regio Ieper-Poperinge van 10.10.1958 p. 8.

⁷³ Uit de kerkelijke huwelijksakte komen we te weten dat dokter Pillen toen herkomstig was uit Drogenbos.

⁷⁴ Die zou het huis tenslotte in 1971 verkopen aan de echtgenoten Van den Broeck-De Clerck.

EMIEL OTTEN

1921 - 1998

Dokter **Emiel Karel Otten** werd te Merchtem geboren op 17 02 1921 als oudste kind van Karel Jan Emiel Otten⁷⁵ en Theresia Van der Stappen, handelaar-koffiebrander en winkelier in koloniale waren uit de Nieuwstraat te Merchtem.

Emiel vatte zijn studies aan in 1938 aan de KU Leuven, slaagde elk jaar met voldoening en nam gedurende zijn twee laatste doctoraatsjaren er nog een studie licentiaat Lichamelijke Opvoeding bij, waarin hij eveneens slaagde. Hij werd gediplomeerd anno 1945.⁷⁶

Hij was nog student geneeskunde toen hij met de lichte van 1940 in het opleidingscentrum van de gezondheidsdiensten binnenging, 1ste compagnie, Leopoldskazerne – Gent.

In zijn militaire papieren vonden we onder andere een summiere persoonsbeschrijving,⁷⁷ zonder foto, dat hij in dienst was van 11.05.1940 tot 15.08.1940 en ondertussen krijgsgevangene was geweest van 25 juli tot 29 juli 1940 in Châteaubriant en Laval in Frankrijk. Vervolgens werd hij met onbepaald verlof gestuurd op 16.08.1940.

⁷⁵ Zelf zoon van Charles Emile Otten, bestuurder van het *Instituut Otten*, een private kostschool-internaat voor jongens te Buggenhout.

⁷⁶ Universiteitsarchief van de KUL. Zie foto: 31 Otten bij een lustrumviering omstreeks 1960.

⁷⁷ Hij had toen donkerblond haar, grijze ogen en was 168 cm groot. Matricuulnummer 45.063.

Terwijl hij zijn studies geneeskunde verder afmaakte werd hij in 1943 aangenomen als lid 9060 van de weerstand voor de regio Merchtem-Machelen.⁷⁸

Na de oorlog werd hij terug onder de wapens geroepen op 23.09.1945, belandde in het militair hospitaal van O.L.Vrouw-Waver en volgde nadien verschillende kampen zodat hij al vlug opklom van de rang adjudant (oktober 1945) over hulponderluitenant (november 1945) naar reserveluitenant (1950) en reservekapitein (1953). Wegens gezondheidsredenen gaf hij zijn ontslag in 1960.⁷⁹

Hij was nu volwaardig geneesheer en in mei 1947 verliet hij Merchtem en liet hij zich inschrijven in het bevolkingsregister van Wolvertem met adres Hoogstraat 42 (later 46).⁸⁰

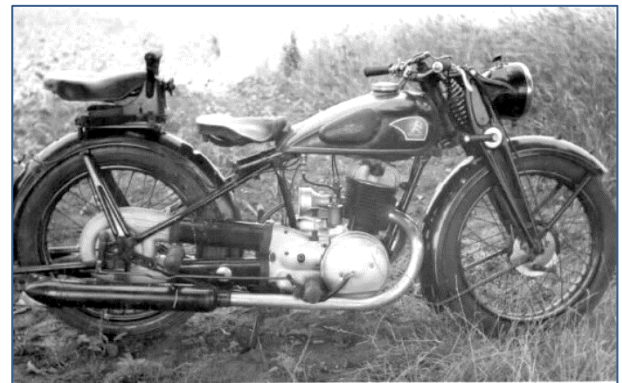
⁷⁸ Hij was bij de *N.K.B.* (Nationale Koningsgezinde Beweging) tussen 20.06.1943 en 14.10.1944. Hij werd erkend als gewapend weerstander op 03.11.1949.

⁷⁹ Als militaire onderscheidingen bekwam hij de Herinneringsmedaille 40-45; de Medaille van de Weerstand en het Kruis van Ridder in de Kroonorde.

⁸⁰ Gemeentehuis Wolvertem: bevolkingsregister 1931-1947 en 1948-1960.

Waarschijnlijk woonde hij reeds vroeger in Wolvertem want reeds op 17.01.1947 werd in de gemeenteraad beslist om voor tien jaar het medisch schooltoezicht toe te vertrouwen aan de dokters Albert Van den Bruel en Emiel Otten. Deze laatste werd benoemd in vervanging van dokter Pillen die door oorlogsomstandigheden gecompromitteerd was geraakt.

Dokter Otten deed zijn huisbezoeken in Wolvertem en omgeving steeds met de moto⁸¹ en werd aangesteld om zowel in de jongensschool als in de meisjesschool van Westrode en Rossem het medisch schooltoezicht uit te oefenen.

Hij zou eveneens per kind, per jaar 10 BEF uitgekeerd krijgen. Wat Van den Bruel niet erg zinde en Otten in de daaropvolgende zitting van 25.02.1947 alleen maar het toezicht voor de gemeentelijke jongensscholen van Rossem en Westrode kreeg.

Naar men zegt werd hij door confrater Van den Bruel meermaals stokken in de wielen gestoken zodat hij ten lange laatste de gemeente diende te verlaten.⁸² Het schooltoezicht voor Rossem en Westrode viel vanaf 01.01.1949 dan ook opnieuw in handen van dokter Van den Bruel.⁸³

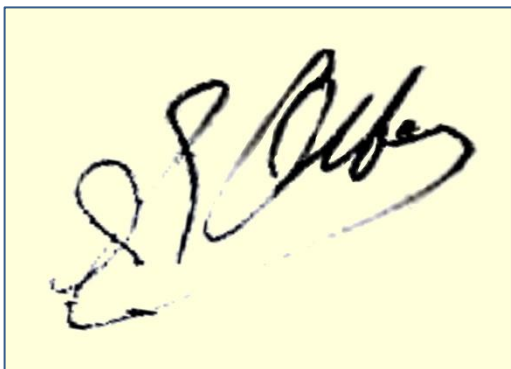
⁸¹ Volgens zijn kinderen was dit in Wolvertem met een Norton en een Duitse Triumph 350 cc uit 1938/39 (zie foto). Daarna nog een oude Matchless, een Royal Enfield en een BSA.

⁸² We vonden van hem het eerste medisch schoolverslag voor onderzoek in de jongens- en meisjesscholen van Westrode en Rossem in maart 1947 en het laatste in januari 1948: GA: archiefdoos 276.

⁸³ Gemeentehuis Wolvertem: verslagen gemeenteraad en schepencollege 1946-1947; archiefdoos 276.

Dokter Otten huwde te Brussel op 22.06.1948 met de in Brussel geboren Margareta (alias *Margot*) De Vriendt (1928-2015)⁸⁴ en vertrekt dan ook reeds enkele weken later naar de Kruidtuinlaan 34 te Brussel waar zijn vrouw toen woonachtig was in de tandarts- en huisartsenpraktijk De Vriendt.⁸⁵

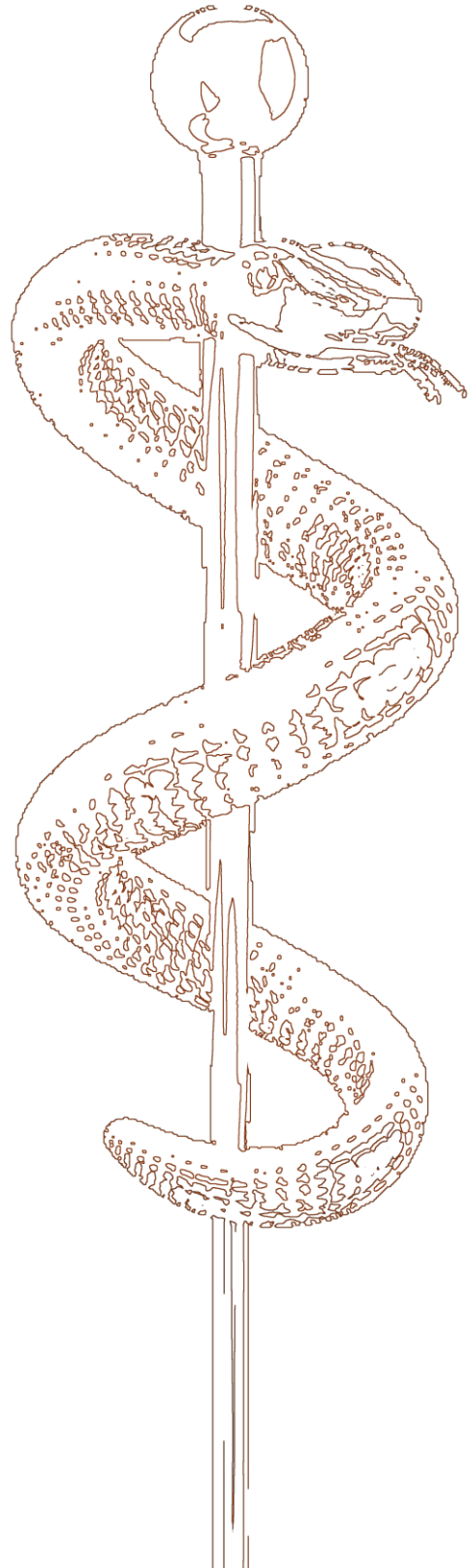

⁸⁴ Dochter van tandarts Alberic en zuster van dokter Rafaël De Vriendt eveneens uit Brussel. Ondanks de gespannen relatie tussen dokter Van den Bruel en dokter Otten is Margot De Vriendt levenslang vriendin gebleven met Marie-Jeanne, een dochter van dokter Van den Bruel.

⁸⁵ In de *Almanakken van Brussel* vonden we dokter Otten alleen in het jaar 1949 ingeschreven op dit adres en het is zeer de vraag of hij hier wel werkzaam is geweest vermits, in tegenstelling tot zijn schoonfamilie, er voor hem geen telefoonnummer werd vermeld.

In 1956 vonden we hen terug in Linkebeek. Na jarenlang in Linkebeek gewoond te hebben verhuisde het gezin Otten anno 1983 naar Beersel om tenslotte in 1986 in Alseberg te belanden.

Dokter Otten stierf te Brussel op 02.01.1998 en werd begraven in Alseberg, zijn echtgenote overleed anno 2015 te Sint-Pieters-Leeuw.

CULTUURLAUREAAT MEISE 2019

In 2018 heeft onze kring zich een heel jaar, en met heel diverse initiatieven, specifiek op de herinnering van de eerste wereldoorlog in deze gemeente gefocust.

Dat had al tot gevolg dat de werkgroep die zich daarvoor ingespannen had begin dit jaar door het gemeentebestuur uitgenodigd werd om het Gulden Boek van de gemeente te komen ondertekenen (*zie Berla-tijdschrift nr. 127, april 2019, blz. 31-35*).

En nu heeft ook de Cultuurraad van Meise diezelfde activiteiten willen belonen met de titel Cultuurlaureaat 2019.

Vrijdag 20.09.2019 had in de Muze de tweejaarlijkse uitreiking van deze prijzen plaats.

seizoenaportel

Op de bovenste foto: (een gedeelte van) de werkgroep WO1 op het podium tijdens de huldiging.

De foto rechts toont nog eens de gehuldigden van die avond na afloop.

(Met dank aan de gemeente Meise voor het gebruik van deze beelden)

seizoenaportel

In het blad "DE SEMSE" (september 2019, blz. 3 – 6) van onze collega's van de Heemkundige Kring De Semse vzw uit Zemst verscheen onlangs een interessante samenvatting van de oude geboden en gebruiken rond het huwelijk. Het werd geschreven door Paul Degraeve, de secretaris van Heemkunde Vlaams-Brabant vzw. Zowel hij als de vereniging gaven bij mails van 26.09.2019 hun welwillende toestemming tot overname van deze tekst, waarvoor onze hartelijke dank.

WETTEN EN GEBRUIKEN ROND HET HUWELIJK

Paul Degraeve

Alhoewel tegenwoordig het huwen bij de jonge mensen minder populair is geworden, was dit ooit wel anders. Het was dan ook normaal dat deze gebeurtenis omgeven werd door tal van voorschriften en rituelen. Een aantal van deze tradities ligt nog vers in het geheugen, anderen dateren van eeuwen geleden en zijn volledig in vergetelheid geraakt.

ENKELE MIDDELEEUWSE GEBRUIKEN

Het *forismaritagium*

Aanvankelijk (12de – 13de eeuw) mochten horigen enkel huwen met een partner uit dezelfde heerlijkheid. Horigen waren kleine boeren die de gronden van de Heer mochten bewerken in ruil voor een aantal verplichtingen zoals het afdragen van een deel van de oogst en het verlenen van herendiensten.

Onder druk van de kerk, die een huwelijk tussen horigen van verschillende heerlijkheden aanvaardde, werd deze wet versoepeld en konden horigen uit verschillende heerlijkheden toch met elkaar huwen.

Aan deze huwelijken waren echter een aantal voorwaarden verbonden. Zo moesten de twee betreffende Heren hun toestemming verlenen en diende daarenboven een speciale belasting betaald te worden, het zogenaamde "*forismaritagium*". Aan de basis hiervan lag de redenering dat de Heer die door een dergelijk huwelijk een werkkraft verloor, hierdoor economische schade leed waarvoor hij vergoed diende te worden.

Het *Droit du Seigneur* of het *Herenrecht*

Ook wel het "*jus primae noctis*" (letterlijk: *het recht van de eerste nacht*) is het vermeende middeleeuwse recht van een feodale heer om op de vooravond van hun huwelijk de maagdelijkheid te nemen van de dochters van lijfeigenen of horigen. Deze uitdrukking komt voor in enkele Franse gedichten uit de 13de en 14de eeuw en ook bestaan er referenties vanuit oude legenden, maar er is

verder weinig bewijs dat het gebruik ook daadwerkelijk heeft bestaan. Noch in kerkelijke, noch in heerlijke wetboeken is er iets over terug te vinden.

Hedendaagse historici classificeren het Herenrecht over het algemeen als een mythe.

Kerk en Staat

Tot 1795 was de katholieke kerk een soort staatskerk. Het kerkelijk huwelijk telde toen eveneens als burgerlijk huwelijk.

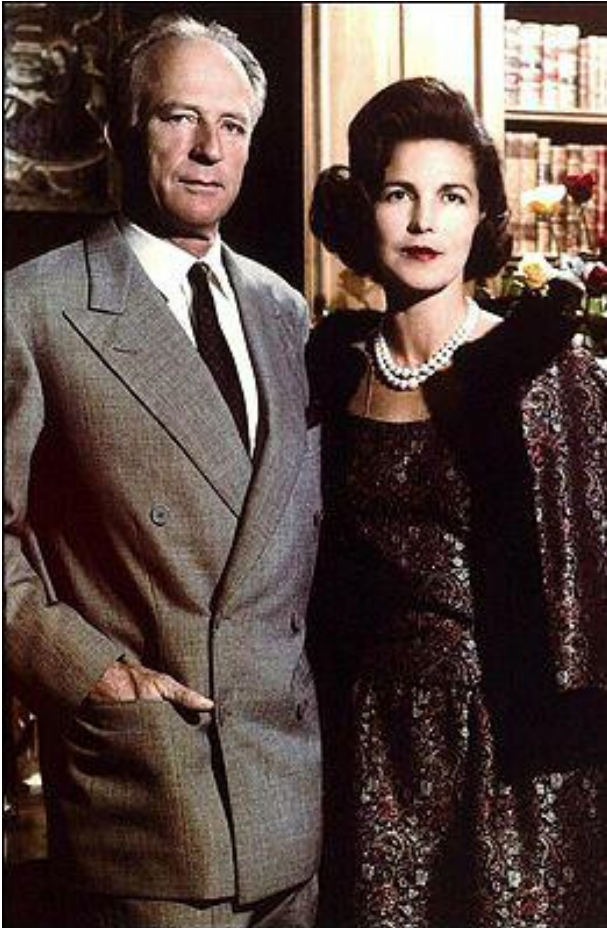
Met de komst van de Fransen deden de burgerlijke huwelijksregisters hun intrede. Tevens was men verplicht eerst een burgerlijk en pas daarna een kerkelijk huwelijk af te sluiten.

Nog tot lang daarna in de 20ste eeuw werd het burgerlijk huwelijk in de katholieke milieus eerder aanzien als een bijkomstige formaliteit. Hetgeen telde was "*trouwen voor de kerk*".

Dat de verplichte volgorde niet steeds gerespecteerd werd bewijst het tweede huwelijk van koning Leopold III.

Op 6 december 1941 trouwde Leopold voor de wet met de op dat ogenblik reeds zwangere Lilian Baels, dochter van de gewezen gouverneur van West-Vlaanderen.

Dit burgerlijk huwelijk werd op 7 december 1941 via een kerkelijke brief van kardinaal Van Roey vanaf de kansel aan de bevolking bekend gemaakt. In deze brief werd ook vermeld dat hun kerkelijk huwelijk reeds op 11 september door de kardinaal was ingezegend.

Wanneer zeven maanden later op 18 juli 1942 hun eerste zoon Alexander wordt geboren, wordt de reden van het voortijdige kerkelijke huwelijk, drie maanden voor het burgerlijke huwelijk, plots overduidelijk.

In de meeste gevallen werd het burgerlijk huwelijk enkele uren voor de start van de huwelijksmis afgesloten. Dit was echter niet altijd het geval. Er waren talloze redenen om geruime tijd voor het kerkelijk huwelijk een burgerlijk huwelijk aan te gaan.

Zo onder meer rekruten die nog vlug voor de wet trouwden om alzo hun legerdienst in België kunnen volbrengen of in het kader van het verwerven en financieren van een onroerend goed. De overtuiging dat de enige huwelijksdatum die telde en onthouden werd deze van het kerkelijk huwelijk was, maakte dat op officiële documenten geregeld een verkeerde datum wordt ingevuld.

HUWELIJSBELETSELS

Zowel burgerlijk als kerkelijk bestaan er tal van huwelijksbeletsels. Voor de meeste kon echter een *dispensatie* of vrijstelling verkregen worden.

Tevens is de wetgeving omtrent deze beletsels in de loop der eeuwen sterk versoepeld.

De verloving of sponsalia

De verplichte sponsalia was in de 18de eeuw de ondertrouw of trouwbelofte.

Het toekomstige bruidspaar ging met twee getuigen naar de pastoor om te melden dat ze wensten te huwen. Binnen de zes maanden na de sponsalia moest het kerkelijk huwelijk ingezegend worden.

Op het einde van de verlovingstijd, op de drie zondagen voorafgaand aan de inzegening, moest het voorgenomen huwelijk tijdens de hoogmis driemaal vanaf de kansel afgekondigd worden. Dat waren de zogenaamde *roepen* of *bannen*, waarbij de parochianen werd gewezen op hun plicht elk mogelijk huwelijksbeletsel kenbaar te maken.

Soms waren er redenen die noopten tot een snel huwelijk, zoals de nakende geboorte van een nakomeling of bij een levensbedreigende ziekte van bruid of bruidegom (en men de erfenis nog snel veilig wilde stellen). Ook de vrees voor relletjes bij een omstreden huwelijk kon een reden tot het aanvragen van een dispensatie zijn.

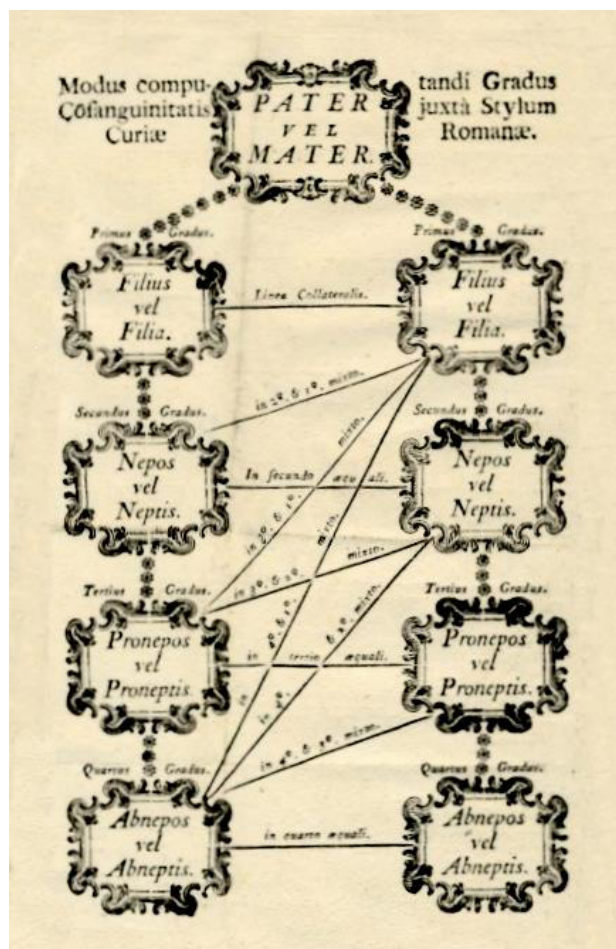
De vicaris-generaal van het bisdom kon dan vrijstelling verlenen voor een of meerdere roepen. Men kon de roepen ook afkopen.

Later werden de geplande huwelijken ook via het parochieblad openbaar gemaakt met de melding "*bereiden zich voor op het christelijk huwelijk*", gevolgd door de namen van het bruidspaar en de datum van het huwelijk. Dit gebruik behoort in 2019 ook tot het verleden.

Het burgerlijk huwelijk moest eveneens openbaar aangekondigd worden. Gedurende tien dagen, waarin twee weekends vielen, werden de huwelijksplannen van het jonge paar uitgehangen in een kastje aan het gemeentehuis.

Deze verplichte vorm van afkondiging verdween vanaf 1 januari 2000 en werd vervangen door de huwelijksaangifte. Daarmee stierf een traditie van 108 jaar. Raar eigenlijk, want wie trouwt zou toch blij moeten zijn dat iedereen weet krijgt van het aanstaande huwelijk. De wetgever is blijkbaar van mening dat de drang naar privacy primeert. Wie wil trouwen, moet daar minstens veertien dagen voor de geplande huwelijksdatum aangifte van doen bij de ambtenaar van de burgerlijke stand. De aangifte gebeurt in de gemeente waar één van de aanstaande echtgenoten woont of ingeschreven is. Tot de dag van het huwelijk kan iedereen gemotiveerd verzet tegen het huwelijk aantekenen.

De huwelijksvoltrekking vindt plaats in de gemeente waar de aangifte is gebeurd, ten vroegste veertien dagen en ten laatste zes maanden na die aangifte. Alleen zullen nu enkel maar de familie en de naaste omgeving van de aanstaande trouwers weet hebben van het huwelijk.

Fragment uit het leerboek voor priesters, Leuven, 1790.

Bloedverwantschap

Huwelijken tussen ouders en kinderen en tussen broers en zussen waren zowel burgerlijk als kerkelijk sowieso verboden.

Voor kerkelijke huwelijken met een bloedverwantschap tot de tweede graad (*gemeenschappelijke grootouders, d.w.z. tussen neven en nichten*), de derde graad (*gemeenschappelijke overgrootouders, d.w.z. tussen achterneven en achternichten*), en de vierde graad (*gemeenschappelijke betovergrootouders*) diende dispensatie aangevraagd te worden. Voor een bloedverwantschap in de tweede graad moest de vrijstelling van de paus van Rome komen; voor de derde en vierde graad volstond het fiat van het bisdom.

Voor een huwelijk tussen neven en nichten moet ook burgerlijk een dispensatie bekomen worden. In dit geval is het de koning die zijn toestemming moet verlenen.

Aanverwantschap

Bij een tweede huwelijk hoorde je volgens de kerkelijke wet een vrijstelling aan te vragen als je nieuwe huwelijkspartner behoorde tot je vorige schoonfamilie.

Die vrijstelling heette *dispensatie wegens aanverwantschap*. Zo kwam het vaker voor dat een weduwe of weduwnaar hertrouwde met de broer dan wel de zuster van de overledene.

Maar het volstond dat de nieuwe partner eenzelfde grootouder of overgrootouder als de overleden echtgenoot of echtgenote had om verplicht een speciale dispensatie aan te vragen.

Voor het burgerlijk huwelijk moest men tot 1920 deze toelating tot huwen bij de koning aanvragen. De wet van 11 november 1920 schafte deze verplichting af.

Tot voor kort was ook een huwelijk tussen een stiefvader en stiefdochter eveneens wettelijk verboden. Het arbitragehof hief in 2006 dit verbod op mits het huwelijk tussen een stiefvader en een stiefdochter plaatsvindt na het overlijden van de echtgenote/moeder, door wie de verwantschap was ontstaan.

Geestelijke verwantschap

Door peter of meter bij een doop of een vormsel te worden werden de familie van de dopeling of vormeling en de families van de peter en de meter 'geestelijk' aan elkaar verwant.

Dit werd zó letterlijk genomen dat in bepaalde eeuwen iemand uit de familie van de dopeling of vormeling niet mocht huwen met iemand uit de families van de peter en de meter.

Een huwelijk tussen de dopeling of de vormeling en zijn of haar peter of meter was uiteraard helemaal uit den boze.

In de 16de eeuw werd de geestelijke verwantschap als huwelijksbeletsel beperkt tot huwelijken tussen dopeling of vormeling en zijn of haar peter en meter.

In 1917 werd dit beletsel nogmaals versoepeld en bleef enkel een verbod tot huwen tussen de dopeling en de peter of meter en de peter en meter onderling. Peters en meters bij het vormsel werden dus vrijgesteld.

De gesloten tijd

In het kerkelijk jaar waren er twee perioden waarin niet getrouwd mocht worden: de *advent* (vanaf de vierde zondag voor Kerstmis) en de *vasten* (de veertig dagen voor Pasen). Dat was de gesloten tijd. Wilde men toch huwen in die periodes, bijvoorbeeld als het 'van moetens' was, moest hiervoor bij het bisdom dispensatie aangevraagd worden.

Ook voortplantingsactiviteiten waren in de gesloten tijd verboden en hiervoor werd géén dispensatie verleend. Uit de geboortestatistieken wijst evenwel weinig op de naleving van dit verbod.

Huwelijksleeftijd en *akte van eerbied*

De minimale huwelijksleeftijd werd door Karel V in 1540 vastgesteld op 20 jaar voor de vrouw en 25 jaar voor de man.

In 1804 werd de minimum leeftijd verlaagd tot 18 jaar voor de man en 16 jaar voor de vrouw. Sedert 1990 is dat 18 jaar voor beide geslachten.

Kerkelijk mocht het al veel jonger, namelijk 16 jaar voor de man en 14 jaar voor de vrouw.

Tot 1984 moest iemand die burgerlijk huwde en jonger dan 25 jaar was de formele toestemming van zijn ouders hebben. De betreffende ouders werden dan ook geacht bij het huwelijk aanwezig te zijn en hun toestemming werd in de huwelijksakte genotuleerd.

Oorspronkelijk was deze ouderlijke toestemming zelfs nodig tot de leeftijd van 30 jaar. Waren de ouders niet bereid om hun toestemming tot een huwelijk te geven, dan konden de verloofden door de notaris een '*akte van eerbied*' laten opstellen die dan bij de ouders betekend werd.

Mits inachtnaam van een bepaalde wachtperiode kon het jonge stel dan alsnog huwen.

De Tobiasnachten

De Tobiasnachten betreft een gebruik binnen de katholieke kerk dat zijn oorsprong vindt in het oude testament.

Tobias werd door zijn vader met een smoes naar zijn vaders neef Raguël gezonden met de bedoeling dat hij diens dochter Sara zou ontmoeten in wie de vader de ideale bruid voor zijn zoon zag. De Joodse wet schreef trouwens voor dat Sara met iemand uit de stam van haar vader moest huwen.

De huwelijksnacht van Tobias en Sara, Symons Novelanus, 16de eeuw.

De zaak was snel beklonken en Raguël nam de rechterhand van zijn dochter, legde die in de rechterhand van Tobias, en sprak: "*de God van Abraham, de God van Izaak en de God van Jacob zij met u en Hij verenige u*".

Doch Tobias was er niet helemaal gerust in omdat hij wist dat Sara reeds zeven maal gehuwd was geweest en dat haar zeven echtgenoten door een boze geest werden gedood. Maar een engel heeft Tobias gerustgesteld met de woorden: "*als ge met haar trouwt en haar kamer betreedt, dan moet ge u haar drie dagen lang ontzeggen en slechts met haar bidden*". Dat hebben Tobias en Sara gedaan en zie: Tobias overleefde.

De katholieke kerk vond dit een erg stichtend verhaal dat aantoonde dat hij de huwelijkszegening het sacrale het genot moest overheersen.

In de 19^e eeuw, en vooral in de tweede helft ervan, werd het binnen diepgelovige kringen dan ook bonton dat het jonge paar tijdens de huwelijksmis de belofte uitsprak dat zij de Tobiasnachten zouden respecteren.

Een belofte die evenwel moeilijk te controleren viel!

BRONNEN: H. Vanoppen – diverse publicaties; Petrus Denis – Tractatus de sponsalibus et matrimonio; Paul de Meyer – De Standaard 20.12.1999; Benard Poelman – 1987, Historie van het oud en nieuw testament met christelijke en stichtende opmerkingen; Bernard Poelman – 2010, Genealogie en heemkunde, huwelijksdispensaties; Vlaanderen, 1975, jaargang 24 – Christelijk Vlaams Kunstenaarsverbond, Roeselare; Ben Herremans – 1983, Geheimen achter de Europese kronen, deel 2.

Rencontré, hier après-midi, à l'avenue de Meysse, le roi et son escorte, revenant de leur traditionnelle promenade au château de Bouchout.

Rien n'est moins majestueux que le cortège de cette majesté.

A l'avant, désignés bien plus que le ferait un uniforme, par leur mine spéciale, les inévitables « mouches » chargées d'explorer la route. Suit un piqueur, au costume voyant, le bras chargé d'une canac-massue.

Enfin, s'appuyant au bras d'un aide de camp, la personne claudicante et tourmentée du roi lui-même. La tête, encore qu'elle soit coiffée de l'affreux képi d'ancien modèle, un cône tronqué encerclé de galons d'or défraîchi, est restée belle et impressionnante quand même. Mais le corps, emprisonné dans une vieille tunique, très peu à l'ordonnance, affichant une ossature de squelette, fait peine à voir. Et cette défroque humaine inspire la pitié plutôt que le respect.

A dix pas en arrière, marchent deux autres pandores, en pekin, puis un gendarme en uniforme, portant le fusil en bandoulière.

Dans le beau cadre de la futaie, dont l'automne a doré les frondaisons, le spectacle serait grotesque, n'était l'infirmité du personnage principal.

Au cours de ses promenades, Léopold II est naturellement copieusement regardé et souvent salué.

Hier, cependant, le beau temps aidant, le hasard avait échelonné le long de la drève, un certain nombre de promeneurs socialistes. De ne pas se voir salué, le roi se montra fort surpris et ne se gêna pas de dévisager, de son œil hautain, pétillant de malice méchante, ses irrévérencieux sujets.

Dame, il faudra bien qu'il s'y habitue. L'espèce des républicains ne fait que croître et embellir en Belgique.

Et puis, les ouvriers se résoudre difficilement à oublier, que le roi donna le signal des applaudissements quand, l'an dernier, on osa décorer les fusilleurs de Louvain.

L'irrévérence des foules est le châtiement des rois.

Le Peuple 13.11.1903 blz. 1

Onbeleefdheid. — *Le Peuple* roemt er op dat eenige socialisten, die donderdag den koning op den weg van Meysse ontmoetten, toen hij terug kwam van een bezoek bij zijne zuster, keizerin Charlotte, hem niet gegroet hebben. Die socialisten hebben eenvoudig getoond dat zij onbeleefderikken zijn.

Nieuws van den Dag 13.11.1903 blz. 1

[*Beide voorstaande artikeltjes geven de toen courante, agressieve atmosfeer vrij goed weer — opvallend is wel dat deze twee toen erg populaire kranten, met elk toch een grote oplage, dit alles belangrijk genoeg vonden om het telkens op hun voorpagina te laten verschijnen...]*

— In 1885 werkten twee werklieden op een veld te Wolverthem en vonden, volgens hunne verklaring, een tinnen pot inhoudende eene som van 3,625 fr. in vijf frankstukken. Zij doorzochten verder den grond en ontdekten eene kruik met goudstukken van 20 fr. Volgens de berekening der werklieden waren er voor 101,600 fr. Naast de kruik lag een koffiepote met voor 2,500 vijf frankstukken. M. Mertens, van Wolverthem, eigenaar van het veld, nam gansch den schat en verklaarde dat volgens de wet, de twee werklieden de helft van het gevonden geld zouden bekomen. M. Mertens gaf hun echter geene roode duit. In 1894 spanden de werklieden een proces tegen M. Mertens in.

De advocaat van M. Mertens beweerde dat het geld geen gevonden schat was volgens de wet, maar een familiegoed; hij vroeg het bewijs te mogen leveren dat mad. Bruylants, tante van M. Mertens, op het oogenblik der ontdekking opzoeking bevolen had om geldsommen terug te vinden, door haar broeder achtergelaten.

De rechtbank, bij vonnis uitgesproken den 30 maart 1896, bevoel het bewijs. Doch de advocaat gelukte er niet in het feit dat hij vooruit zette te bewijzen. De zaak kwam dan eene tweede maal voor de rechtbank. Na de pleidooien werd aan de twee werklieden toegelaten te bewijzen dat de ontdekte sommen inderdaad zoo belangrijk waren als zij zegden. De rechtbank stond hun elk voorloopig eene som van 1000 fr. toe.

Een onderzoek had plaats en getuigen gingen zelfs zoo verre te bevestigen dat de schat inderdaad 107,725 fr. bedroeg. Daarentegen verklaard M. Mertens dat de som zeer overdreven werd. De zaak is maandag voor de derde maal door de rechtbank onderzocht geworden.

Nieuws van den Dag 29.03.1898 blz. 3

Te Westrode in Brabant vallen vier moordenaars een sukkelaar aan uit louter vermaak laten ze hem bloed door hem tot zesmaal toe messen in hoofd en rug te ploffen.

Het weekblad van Yperen 25.08.1906 blz. 1

CATALOGUS VAN DE SINT-ELOOIKRUISJES

Eric Van Baelen

*Toen midden jaren '1950 de jaarlijkse viering van sint-Elooi terug leven werd ingeblazen *, bestond er alleen het traditionele (erg zware) hoefijzer met bovenop een Latijns kruis dat door de gezellen van de broederschap met een ketting rond de hals werd gedragen.*

Maar na de doorstart in 1971 werd er vanaf 1972 onder de impuls van een groep, waarin Frans Heyvaert de belangrijkste voortrekkersrol vervulde, naar een kleiner, handzamer en vooral lichter model overgeschakeld.

*Daarnaast begon men jaarlijks aan de deelnemers ook herinneringskruisjes uit te delen. ** Men maakte er een erezaak van deze laatste ieder jaar een ander uitzicht te geven. Dat resulteerde uiteindelijk in 45 gewone "sint-Elooi-kruisjes" en 2 extra-modellen voor de Europese vieringen van 1985 en 1995.*

In de kapel zelf hangt er wel een "verzamelplaat" van, maar ze werden nooit systematisch gedocumenteerd...

Het gebruikte materiaal is (eigenlijk weinig verwonderlijk) meestal ijzer, soms ook (aangevuld met) aluminium en koper, een zeldzame keer verschijnt er ook plastic en hout. De gemiddelde oplage was circa 440 exemplaren per jaar, in de "eurojaren" aangevuld met zo'n 1.000 extra-exemplaren.

Het aantal gezellen en gezellinnen dat jaarlijks opgenomen werd stabiliseerde zich rond een 30-tal, eregezellen zijn er jaarlijks zo'n 2 à 3, tot maximum een 10-tal. In tegenstelling tot de jaarlijkse modelwijziging voor de jaarlijkse herinneringskruisjes, bleef het model voor deze categorieën mensen sinds de jaren '1970 hetzelfde.¹

In de periode 1972-1979 was het ontwerp telkens van de architect Jan Van Roy en de kruisjes zelf werden door Van Eeckhoudt (van de gelijknamige metaalwerken in Westrode) gemaakt.

Tussen 1980 en 2016 was zowel het ontwerp als de realisatie in handen van Joris Hanssens (een werkleider bij het KITO te Vilvoorde), die letterlijk duizenden kruisjes gratis bezorgde.

* Met dank aan Frans Heyvaert, die erg behulpzaam vrije toegang tot plaatsen, documenten en stukken gaf en bovendien geduldig oude herinneringen opdiepte.

** Er zijn wel enkele aanwijzingen dat al van bij de eerste heropstart in 1955 er soms ook herdenkingsobjecten werden verdeeld: bijvoorbeeld in 1955 een "vergulde hoefijzertje" [*t Vrije Volksblad*, 02.12.1955]; in 1956 een "gesmeed st-Elooi-stafje" [*Het Laatste Nieuws*, 02.12.1956] en in 1957 een "kleine herinneringsmedaille" [*Het Volk*, 02.12.1957]. Geen van deze objecten kon tot nog toe met zekerheid terug gevonden worden.

¹ Normaliter zijn dit gratis giften aan deze personen, maar in het verslag van het bestuur dd. 06.12.1957 lezen we: "Door onze E.H. Proost [= toen onderpastoor Herman

De sinds de doorstart ongewijzigde modellen voor eregezel, gezel, gezellin en bestuur hadden eveneens Jan Van Roy als bedenker en werden door de kunstsmid Louis Clerbout gesmeed.

Na 2016, het overlijdensjaar van Joris Hanssens, werden geen nieuwe jaarlijkse herdenkingskruisjes meer gemaakt: de zoektocht naar een vervanger van Hanssens' inzet bleek tot nog toe vruchteloos...

Voor de nieuwe gezellen, gezellinnen, eregezellen en bestuur kan men voor deze eretekens nog een tijdje uit de bestaande reserves putten.

Maar geen van die kruisjes werd bij de aanmaak gedateerd of op een andere wijze gemerkt.

In de hierna volgende catalogus zijn alle afmetingen in millimeter, maar daar kunnen door de ambachtelijke aanmaak en de soms erg dikke laklaag af en toe behoorlijke variaties bij opduiken.²

De foto's kunnen dan samen met de beschrijving een ondubbelzinnige datering garanderen.

Boon] wordt vervolgens gesuggereerd de mogelijkheid te onderzoeken om tijdens de aanstaande wereldtentoonstelling [= de expo '58 op de Heizel] aan de vreemde bezoekers der kapel «hoefijzertjes met kruis» als souvenirs te koop te stellen. Dit zou in een of ander restaurant van de Hasselberg kunnen gebeuren". Dit mercantiel pastoraal ideeetje werd blijkbaar niet verder opgevolgd.

² De belangrijkste afwijkingen werden aangetroffen bij de armen die gevormd werden als twee hoefnagels aan mekaar gelast werden: de grootst vastgestelde afwijking was er een van 7 mm (= meer dan 13%) op de verticale armen bij het model van 2004...

JAREN '1950

H: 192 – B: 120 – D: 12

Echt hoefijzer (soms verguld) met opening naar beneden, bovenop in het midden een klein Latijns kruis (H: 63, B: 58). Links- en rechtsboven is een ketting permanent met lassen bevestigd (soms ook doorheen de nagelgaten) om op die manier rond de hals te hangen.

BESTUUR

H: 83 – B: 83 – D: 9

Zwart gelakt ijzer. *Verticaal en horizontaal: telkens 2* in het centrum samen gelaste identieke hoefnagels (met rechthoekige kop 9x9). Variatie op een Grieks kruis. In elk van de vier kwadranten telkens een symbool van een aambeeld, een tandrad, een hoefijzer en een wiel.

GEZEL

H: 82 – B: 60 – D: 10

Zwart gelakt ijzer. *Verticaal: vierkante staaf* (5x5 mm) met links en rechts gelaste schijf van een hoekprofiel (30x20x5). *Achterliggend: schijf van een buis* (Ø: 60, wand: 3, D: 5). Variatie op een Keltisch kruis.

GEZELLIN

H: 82 – B: 46 – D: 9

Zwart gelakt ijzer. *Verticaal: identiek aan "GEZEL"*. *Achterliggend: schijf van een buis* (Ø: 33, wand: 3, D: 4).

EREGEZEL

H: 79 – B: 79 – D: 11

Zwart gelakt ijzer. *Verticaal en horizontaal: telkens 2* in het centrum samen gelaste identieke hoefnagels (met rechthoekige kop 7x6). *Achterliggend: schijf van een buis* (Ø: 42, wand: 3, D: 4). Variatie op een Keltisch kruis.

1972

H: 76 – B: 35 – D: 7

Zwart gelakt ijzer. *Verticaal en horizontaal: telkens 2* in het centrum samen gelaste identieke hoefnagels (met rechthoekige kop 7x6). Variatie op een Grieks kruis.

1973

H: 68 – B: 52 – D: 7

Zwart gelakt ijzer. *Verticaal en horizontaal: telkens 2* in het centrum samen gelaste identieke hoefnagels (met rechthoekige kop 7x6). Variatie op een Latijns kruis.

1974

H: 40 – B: 35 – D: 15

Zwart gelakt ijzer. *Verticaal en horizontaal: twee asymmetrisch aan mekaar gelaste schijven van een hoekprofiel* (D: 5, verticaal op één lijn). Variatie op een Grieks kruis.

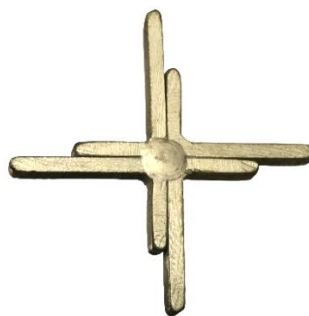
1975

H: 60 – B: 60 – D: 3

Zwart gelakt ijzer.
Uit een plaat uitgeboord
en uitgezaagde
symmetrische vorm.
Variatie op een Grieks
en/of Koptisch kruis.

1976

H: 81 – B: 81 – D: 11

Zilverkleurig gelakt ijzer.
Vier schijven van een
hoekprofiel (40x24x11,
in het midden voor en
achter gelast), variatie
op een Grieks kruis.

1977

H: 62 – B: 42 – D: 15

Zwart gelakt ijzer, vooraan
tot op blank metaal
afgeslepen, achteraan
gelast met centraal punt.
Verticaal: staaf (62x4x15)
met links en rechts schijven
van afgerond hoekprofiel
(25x20x15). Variatie op een
Latijns kruis.

1978

H: 50 – B: 35 – D: 3

Zwart gelakt ijzer.
Uit een metaalplaat
uitgezaagde vorm.
Klassiek Latijns kruis.

1979

H: 84 – B: 84 – D: 3

Zwart gelakt ijzer.
Uit een metaalplaat
symmetrisch gezaagde
ruitvorm (ribbe: 60), daarin
een uitgeboorde en
uitgezaagde symmetrische
kruisvorm, iets beneden
het centrum.
Variatie op een Grieks
kruis.

1980

H: 69 – B: 57 – D: 8

Zwart gelakt ijzer.
Verticaal: ronde staaf
(\emptyset : 5) met afgeronde
uiteinden.
Horizontaal: ronde staaf (\emptyset
3) met afgeronde
uiteinden.
Rondom: schijf ronde buis
(\emptyset : 42, wand: 3, D: 8), de
twee ronde staafjes gaan
telkens doorheen het
centrum van de wand van
de buis.
Variatie op een Keltisch
kruis.

1981

H: 60 – B: 39 – D: 10

Zwart gelakt ijzer.
Verticaal: ronde staaf
(\emptyset : 6)
Horizontaal: ronde staaf
(\emptyset : 3)
Rondom onderaan: schijf
van een hoekig U-profiel
(30x29, wand: 2, D:10).
De twee staafjes gaan
telkens doorheen het
centrum van de wand van
het profiel.
Variatie op een Latijns
kruis.

1982

H: 40 – B: 42 – D: 9

Zwart gelakt ijzer (staaf) en
koper (buis).
Verticaal: ronde buis (\emptyset : 9,
wand: 1).
Horizontaal: ronde staaf
(\emptyset : 3), de staaf gaat
doorheen het centrum van
de buis.
Variatie op een Latijns
kruis.

<p>1983</p> 	<p><i>H: 48 – B: 24 : D: 24</i></p> <p>Zwart gelakt ijzer. Verticaal: ronde staaf (\emptyset: 7), aan beide uiteinden wat afgerond, onderaan sporen van horizontale groefjes. Horizontaal: sluitring (\emptyset: 24, D: 2) Variatie op een Latijns kruis.</p>	<p>1984</p> 	<p><i>H: 36 – B: 23 – D: 7</i></p> <p>Blank ijzer. Vier aaneengelaste schijven van een ruw (met de hand?) gevormd hoekprofiel (D: 3). Variatie op een Latijns kruis.</p>
<p>1985</p> 	<p><i>H: 29 – B: 19 – D: 5</i></p> <p>Blank aluminium, schijf van een specifiek profiel. Verticaal: breedte 2 (met H: 15), overgaand naar breedte 4 (met H: 15). Horizontaal: breedte 2. Variatie op een Latijns kruis.</p>	<p>1985 EURO</p> 	<p><i>H: 35 – B: 19 – D: 5</i></p> <p>Blank aluminium, schijf van een specifiek profiel. Speciale uitgave voor de Europese viering, identiek aan de "gewone" versie van 1985, alleen is het onderste verbrede stuk van het verticale deel hier langer met een lengte van 21.</p>
<p>1986</p> 	<p><i>H: 35 – B: 20 – D: 6</i></p> <p>Blank aluminium, schijf van een specifiek profiel. Verticaal: breedte 2 met bovenaan een verbreding met breedte 5 (H: 6). Horizontaal: breedte 2. Variatie op een Latijns kruis.</p>	<p>1987</p> 	<p><i>H: 54 – B: 37 – D: 12</i></p> <p>Zwart gelakt ijzer. Verticaal: platte staaf (54x3x12), licht afgerond aan de smalle zijden. Horizontaal: ronde staaf (\emptyset: 3), de ronde staaf gaat doorheen het centrum van de platte staaf. Variatie op een Latijns kruis.</p>
<p>1988</p> 	<p><i>H: 49 – B: 36 – D: 6</i></p> <p>Zwart gelakt ijzer. Verticaal: vierkante staaf (49x6x6). Horizontaal: ronde staaf (\emptyset: 3), de ronde staaf gaat doorheen het centrum van de vierkante staaf. Variatie op een Latijns kruis.</p>	<p>1989</p> 	<p><i>H: 43 – B: 30 – D: 4</i></p> <p>Onbehandeld ijzer. Verticaal: vierkante staaf (43x4x4) Horizontaal: vierkante staaf (30x4x4). Beide zijn verbonden met een dubbele haakse overkeping. Klassiek Latijns kruis.</p>
<p>1990</p> 	<p><i>H: 35 – B: 25 – D: 3</i></p> <p>Blank aluminium, schijf van een specifiek profiel. Verticaal: breedte: 5. Horizontaal: breedte: 5. Klassiek Latijns kruis.</p>	<p>1991</p> 	<p><i>H: 26 – B: 26 – D: 17</i></p> <p>Zwart gelakt aluminium. Verticaal: platte staaf (26x17x3), aan beide uiteinden afgerond met een halve cirkelvorm. Horizontaal: identiek aan verticale schijf. Beide zijn verbonden met een dubbele haakse overkeping. Variatie op een Grieks kruis.</p>

<p>1992</p> 	<p><i>H: 45 – B: 30 – D: 10</i></p> <p>Blank aluminium. <i>Verticaal:</i> platte staaf (45x10x3). <i>Horizontaal:</i> platte staaf (45x10x3). Beide zijn verbonden met een dubbele haakse overkeping. Klassiek Latijns kruis.</p>	<p>1993</p> 	<p><i>H: 36 – B: 36 – D: 10</i></p> <p>Blank aluminium. <i>Verticaal:</i> platte staaf (36x10x3). <i>Horizontaal:</i> platte staaf (36x10x3). Beide zijn verbonden met een dubbele haakse overkeping. Klassiek Grieks kruis.</p>
<p>1994</p> 	<p><i>H: 25 – B: 15 – D: 5</i></p> <p>Blank aluminium. Uit een metaalplaat uitgezaagde vorm, breedte verticaal en horizontaal: 5. Variatie op een Latijns kruis.</p>	<p>1995</p> 	<p><i>H: 64 – B: 9 – D: 9</i></p> <p>Blank ijzer. <i>Verticaal:</i> hoefnagel (L: 64 met rechthoekige kop 7x8). <i>Horizontaal:</i> zeshoekige moer (dikte: 4, Ø: 8 op de platte zijden en 9 op de ribben) Variatie op een Ankh-kruis.</p>
<p>1995 EURO</p> 	<p><i>H: 57 – B: 30 – D: 10</i></p> <p>Zwart gelakt ijzer. Speciale uitgave voor de Europese viering. <i>Verticaal:</i> hoefnagel (L:57 met rechthoekige kop 6x7). <i>Horizontaal:</i> platte staaf (30x10x3). De hoefnagel gaat doorheen het centrum van de staaf. Variatie op een Ankh-kruis.</p>	<p>1996</p> 	<p><i>H: 51 – B: 8 – D: 8</i></p> <p>Blank ijzer. <i>Verticaal:</i> splitpen (L: 51 met oog Ø: 7). <i>Horizontaal:</i> zeshoekige moer (dikte: 3, Ø: 7 op platte zijden en 8 op de ribben) Variatie op een Ankh-kruis.</p>
<p>1997</p> 	<p><i>H: 30 – B: 30 – D: 6</i></p> <p>Zwart gelakte plastic. In één blok gespoten vorm, breedte verticaal en horizontaal: 7. Variatie op een Grieks kruis.</p>	<p>1998</p> 	<p><i>H: 51 – B: 30 – D: 12</i></p> <p>Blank ijzer (splitpen) en blank aluminium (staaf). <i>Verticaal:</i> splitpen (L: 51 met oog Ø: 7). <i>Horizontaal:</i> platte staaf (30x12x2). De splitpen gaat doorheen het centrum van de staaf. Variatie op een Ankh-kruis.</p>
<p>1999</p> 	<p><i>H: 61 – B: 32 – D: 9</i></p> <p>Blank ijzer (splitpen) en blank koper (buis). <i>Verticaal:</i> splitpen (L: 61 met oog Ø: 5). <i>Horizontaal:</i> ronde buis (Ø: 9, wand: 2). De splitpen gaat doorheen het centrum van de buis. Variatie op een Ankh-kruis.</p>	<p>2000</p> 	<p><i>H: 48 – B: 22 – D: 6</i></p> <p>Zwart gelakt ijzer. <i>Verticaal:</i> hoefnagel (L: 47 met vierkante kop 7x7) met links en rechts ondersteboven gelaste identieke hoefnagels. <i>Horizontaal:</i> cirkelvormig omgekrulde smalle uiteinden van buitenste hoefnagels.</p>

2001*H: 57 B: 38 – D: 10*

Zwart gelakt ijzer (hoefnagels) en koper (staaf).
Verticaal: 2 op mekaar gelaste identieke hoefnagels (L: 47 met rechthoekige kop 6x7).
Horizontaal: ronde staaf (Ø: 10, wand: 1), de hoefnagels gaan doorheen het centrum van de staaf.

2002*H: 67 – B: 40 – D: 6*

Zwart gelakt ijzer (verticaal) en koper (horizontaal).
Verticaal: ronde staaf (L: 67, Ø: 6).
Horizontaal: ronde staaf (L: 40, Ø: 3).
 De smallere staaf gaat doorheen het centrum van de bredere staaf.

2003*H: 77 – B: 48 – D: 10*

Zwart gelakt ijzer.
Verticaal: rechthoekige staaf (77x10x4).
Horizontaal: 2 op mekaar gelaste identieke hoefnagels (L: 47 met rechthoekige kop 6x7).
 De hoefnagels gaan doorheen het centrum van de staaf.
 Variatie op een Latijns kruis.

2004*H: 52 – B: 40 – D: 10*

Zwart gelakt ijzer.
Verticaal: 2 op mekaar gelaste identieke hoefnagels (L: 47 met rechthoekige kop 6x7).
Horizontaal: rechthoekige staaf (40x10x5).
 De hoefnagels gaan doorheen het centrum van de staaf.
 Variatie op een Latijns kruis.

2005*H: 69 – B: 49 – D: 6*

Zwart gelakt ijzer.
Verticaal: vierkante staaf (69x6x6).
Horizontaal: 2 op mekaar gelaste identieke hoefnagels (L: 47 met rechthoekige kop 6x7).
 De hoefnagels gaan doorheen het centrum van de staaf.
 Variatie op een Latijns kruis.

2006*H: 55 – B: 36 – D: 6*

Zwart gelakt ijzer.
Verticaal: 2 op mekaar gelaste identieke hoefnagels (L: 47 met rechthoekige kop 6x7).
Horizontaal: ronde staaf (L: 36, Ø: 6).
 De hoefnagels gaan doorheen het centrum van de staaf.
 Variatie op een Latijns kruis.

2007*H: 55 – B: 36 – D: 6*

Zwart gelakt ijzer.
Verticaal: 2 op mekaar gelaste identieke hoefnagels (L: 47 met rechthoekige kop 6x7).
Horizontaal: vierkante staaf (55x6x6).
 De hoefnagels gaan doorheen het centrum van de staaf.
 Variatie op een Latijns kruis.

2008*H: 69 – B: 48 – D: 6*

Zwart gelakt ijzer.
Verticaal: ronde staaf (69, Ø: 6).
Horizontaal: 2 op mekaar gelaste identieke hoefnagels (L: 47 met rechthoekige kop 6x7).
 De hoefnagels gaan doorheen het centrum van de staaf.
 Variatie op een Latijns kruis.

2009*H: 39 – B: 39 – D: 7*

Zwart gelakt ijzer (hoefnagels) en zwart gelakt koper (draad). *Verticaal*: hoefnagel (L: 47 met rechthoekige kop 6x7) met omgekrulde punt als oog, met links en rechts andersom gelaste identieke hoefnagels. *Horizontaal*: omgeplooiden koppen van de buitenste hoefnagels. Centrale omwikkeling met koperdraad (Ø: 1). Variatie op een Latijns kruis.

2010*H: 55 – B: 16 – D: 16*

Blank ijzer (hoefnagels) en gevernist hout (kraal). *Verticaal*: hoefnagel (L: 47 met rechthoekige kop 6x7) met links en rechts ondersteboven gelaste identieke hoefnagels. *Horizontaal*: centrale kraal waar de hoefnagels doorheen gaan. Variatie op een Latijns kruis.

2011*H: 39 – B: 18 – D: 7*

Blank ijzer (hoefnagels) en blank aluminium (draad). *Verticaal*: hoefnagel (L: 47 met vierkante kop 6x7) met omgekruld punt als oog, met links en rechts gelaste identieke hoefnagels. *Horizontaal*: cirkelvormig omgekrulde punten van buitenste hoefnagels. Omwikkeling met één aluminiumdraad (Ø: 1). Variatie op een Latijns kruis.

2012*H: 52 – B: 17 – D: 7*

Blank ijzer en blank koper (draad). *Verticaal*: hoefnagel (L: 47 met vierkante kop 6x7) met links en rechts ondersteboven gelaste identieke hoefnagels. *Horizontaal*: cirkelvormig omgekrulde punten van de buitenste hoefnagels. Centrale omwikkeling met koperdraad (Ø: 1). Variatie op een Latijns kruis.

2013*H: 37 – B: 21 – D: 7*

Blank ijzer en blanke koperdraad. *Verticaal*: ondersteboven hoefnagel (L: 47 met rechthoekige kop 6x7) met omgekruld punt als oog, met links en rechts omgekeerd gelaste identieke hoefnagels. *Horizontaal*: cirkelvormig omgekrulde punten van de buitenste hoefnagels. Centrale omwikkeling met koperdraad (Ø: 1). Variatie op een Latijns kruis.

2014*H: 57 – B: 32 – D: 6*

Blank aluminium (staaf) en blank koper (buis). *Verticaal*: ronde staaf (Ø: 2) met omgekruld uiteinde als oog. *Horizontaal*: ronde buis (Ø: 6, wand: 1). De staaf gaat doorheen het centrum van de buis. Variatie op een Ankh-kruis.

2015*H: 48 – B: 34 – D: 6*

Blank aluminium (ronde staaf) en blank ijzer (vierkante staaf). *Verticaal*: ronde staaf (Ø: 2) met omgekruld uiteinde als oog. *Horizontaal*: vierkante staaf (34x6x6). De ronde staaf gaat doorheen het centrum van de vierkante staaf. Variatie op een Ankh-kruis.

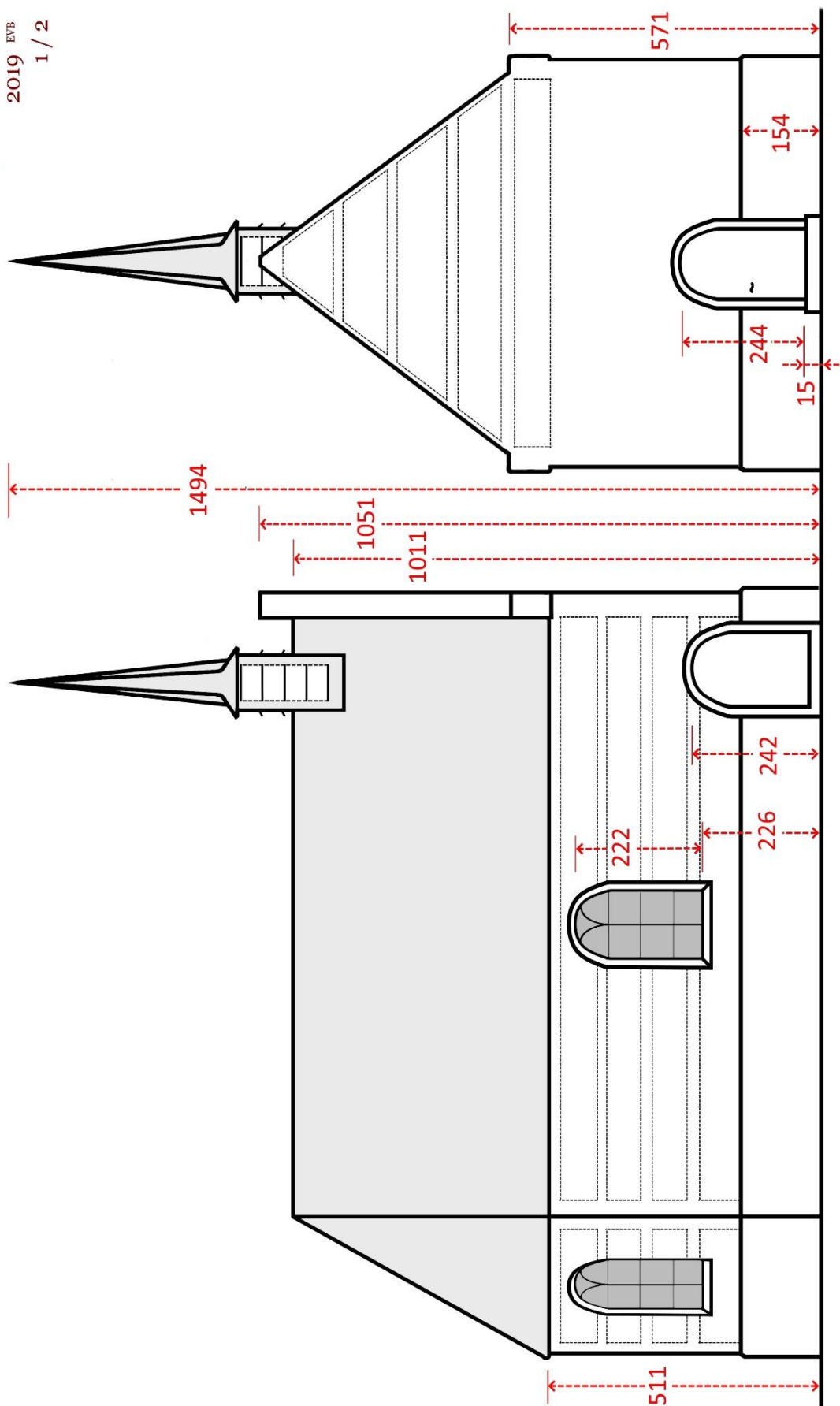
2016*H: 54 – B: 34 – D: 6*

Blank aluminium (ronde verticale staaf) en blank ijzer (ronde horizontale staaf). *Verticaal*: ronde staaf (Ø: 2) met omgekruld uiteinde als oog. *Horizontaal*: ronde staaf (34, Ø: 6). De verticale ronde staaf gaat doorheen het centrum van de horizontale ronde staaf. Variatie op een Ankh-kruis.

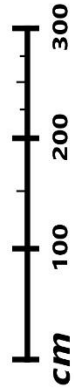
Tijdens het maken van de catalogus van de sint-Elooi-kruisjes bleek dat er zelfs spijs navraag op diverse plaatsen eigenlijk geen plannen van deze eeuwenoude kapel schenen te bestaan. Bijgevolg heeft Berla dan het gebouw maar opgemeten en in kaart gebracht...

MEISE Sint-Elooi - kapel

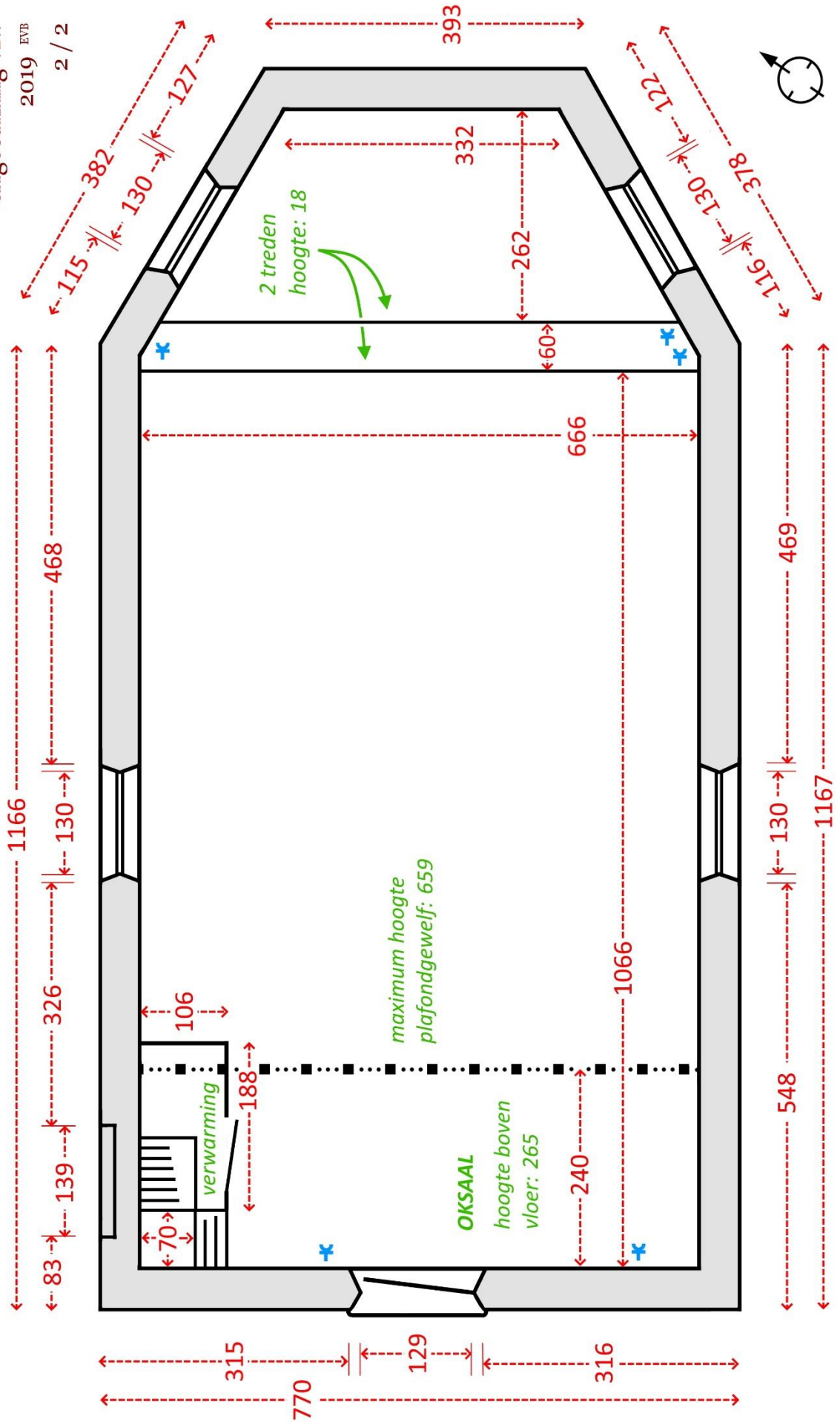
Berla
erfgoedkring vzw
2019 EVB
1 / 2

MEISE Sint-Ellooi - kapel

Berla
erfgoedkring vzw
2019 EVB
2 / 2

WAT IS ER MIS MET ONZE “BRIL” ?

Frans Meskens

Is het u nooit opgevallen dat het woord “bril” in vrijwel alle talen door een meervoud wordt weergegeven?

Engels: spectacles of glasses, goggles of binoculars; Frans: lunettes; Spaans: gafas; Portugees: oculos; Roemeens: ochelarii; Duits: die Brille (meervoud), enz...

In al die gevallen ligt aan het woord voor “bril” een betekenis als “(paar) oogglazen” ten grondslag. Het Duits *die Brille* is van huis uit meervoud; het betekende dus oorspronkelijk “de brillen”, dus de oogglazen. In het Woordenboek van Plantijn (1573) worden de enkelvoudige en meervoudige vorm naast elkaar gegeven: *bril, oft brillen*.

Etymologisch is het woord bril de naam van een edelsteen: de *beril*, Latijn *beryllus*, en het Grieks *bêrullōs*.

Eigenlijk duidt beril als naam van een mineraal, een hele groep edelstenen aan, tot welke groep niet alleen edelberil en goudberil behoren, maar ook smaragd, aquamarijn en morganiet.

In de middeleeuwen werd dan ook meer dan één edelgesteente beril genoemd. Geslepen berillen werden in reliëfschrijnen en monstransen aangebracht om relikwie of hostie helder zichtbaar te maken.

Het schijnt dat men daardoor de optische werking van deze geslepen edelstenen heeft opgemerkt en dat men zo (omstreeks 1300 in Firenze) op het denkbeeld is gekomen om twee geslepen berillen met elkaar te verbinden tot een hulpmiddel voor verzwakt gezichtsvermogen: de bril was uitgevonden.

Later bleek men hetzelfde resultaat te kunnen bereiken met bergkristal, en tenslotte ging men gewoon glas (nadat men geleerd had dit helder en zonder blaasjes te maken) hiervoor gebruiken. De naam beril, bril bleef echter voor dit glas in gebruik.

Een wc-bril noemen wij een zitplaats met een gat erin. In het Engels *seat*, in het Frans *lunette* in 't enkelvoud. Maar lunette is ook een opening met glas bijv. van een seinarm bij de spoorwegen of op een veerboot. In de houtbewerking zegt men bril tegen een werktuig met een oog, om het aldaar te kunnen vasthouden.

Maar wat baten kaars en bril, als den uil.....

VARKENSSLACHT IN IMDE

Generatieslang een doodgewone traditie op zowat elke boerderij: een varken vetmesten en dan op het erf slachten. In die tijd volstond het om in het gemeentehuis een slachtvergunning aan te vragen om dit bij de eigen woning te mogen doen, al werd dat papiertje soms ook nog wel eens 'vergeten'...

Toen zo “banaal” dat het niet de moeite was daar foto's van te nemen, vandaag zowat onbestaande. Met als gevolg dat het vrij zeldzame beelden zijn als die dan al eens opduiken...

Hierbij foto's van zo'n varkensslacht op de hoeve Van den Elsen - Van den Bossche in Imde.

We zien de verschillende fasen: het aanbrengen van het varken, de verdovingsslag, het nemen van de teil om het bloed op te vangen, het kelen, het afbranden van het haar onder een hoop stro en tenslotte het afborstelen van het afgebrande haar.

Een dochter des huizes, Ria Van den Elsen, had net voor haar dertiende verjaardag een fototoestel gekregen en dus leek dit een goede kans om het eens uit te proberen. Vandaar dat we de foto's vrij precies kunnen dateren: augustus 1975 of net daarna.

Maar de handelingen zelf zijn traditioneel en al eeuwenoud...

De man in de grijze stofjas is beenhouwer “*Desiréken*” uit Steenhuffel die bij de boeren thuis varkens ging slachten. De helper met de blauwe muts is de vader van het gezin, Aloïs “*Wies*” Van den Elsen.

Op de laatste foto staan in de achtergrond de grootvader Petrus Van den Bossche, toen 76 jaar, en de jongste dochter Els, toen 8 jaar, toe te kijken. Ook op diezelfde foto kan men helemaal achteraan nog een stuk van de schuur zien waar op 24.08.1914 Paul Dutrieux en dr. Jozef Bollen tijdens de slag van Imde schuilden.

Met dank aan Leo Van den Elsen, die ons deze foto's uit het familiearchief in bruikleen gaf.

keuken open van 12u tot 22u
dinsdag en woensdag gesloten - open op feestdagen

Brusselsesteenweg 48 - 1860 Meise - 02 269 70 04

Mechelen. Hof van Palermo (15de eeuw). Voormalige residentie van Jan II Carondelet, raadsheer van de Grote Raad van Mechelen. Project in uitvoering 2016.

- Bouwhistorisch onderzoek
- Materiaaltechnisch onderzoek
- Diagnostisch onderzoek
- Restauratiebestekken
- Waardestellingen
- Beheersplannen
- CHE rapporten
- Laboanalyses
- Georadar
- Dendrochronologie
- 3D scanning

Johan Grootaers

ERFGOEDEXPERTISE

Johan Grootaers Erfgoedexpertise comm. v.
Fonteinstraat 38, B-3050 Oud-Heverlee
www.johangrootaers-erfgoedexpertise.be
e-mail: monumentae@gmail.com • Tel. 0492 65 64 38

Meditation is not escaping from life, it is escaping into life OSHO

Uit sympathie

Lid van de Raad van Bestuur Berla

PAPIERWAREN - DAGBLADHANDEL
Letto
TABAK • SPEELGOED

huis
CALLEBAUT

Luc en Nadine

Brusselsesteenweg 33
1860 MEISE

maandag - vrijdag
06u15 - 18u00

zaterdag
07u00 - 18u00

Tel.: 02 269 27 25

Van Ossel
Keukens, badkamermeubelen & inbouwkasten

Wilgenlaan 17 bus1
1861 Wolvertem (Meise)

Tel: 02/269.91.02

E-mail: van.ossel.keukens@telenet.be

www.vanosselkeukens.be

ilwa

Bij S-Line Fitness werken we met een uitrusting van de hoogste en beste kwaliteit.
We helpen je om je doel te bereiken naar een gezonde en fitte levensstijl.

BRENG ONS EEN BEZOEKJE

S-Line Fitness
Brusselsesteenweg 58b
1860 Meise

Tel: +32 470 93 92 72
Email: info@slinefitness.be

Maandag 16:00 - 22:00
Di-Wo-Do-Vr 07:00 - 14:00 | 16:00 - 22:00
Zaterdag - Zondag 09:00 - 16:00
Feestdagen 09:00 - 14:00

DAKWERKEN LANIN W.

Begonialaan 10
1853 Strombeek-Bever

email: willem.lanin@skynet.be
Tel./Fax: 02 267 83 06

M timaya

BROOD EN BANKETBAKKERIJ

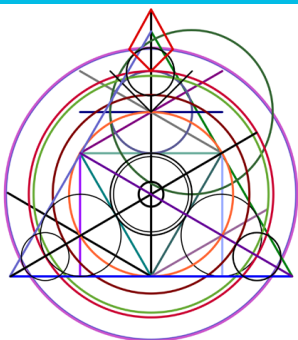
Hoogstraat 87 - 1861 Wolvertem
02 310 55 68 - bartdenbakker@timaya.be

Café OSSEL-STAR

Bij Nico & Sofie
Kasteelstraat 12
1785 OSSEL (Brussegem)
052 57 01 60

Openingsuren:
Ma-zat vanaf 10u
Zondag vanaf 8u (Periode April – September)
Zondag vanaf 8u30 (Periode Oktober – Maart)
GESLOTEN op woensdag

Uit sympathie

van architect Walther DeCleyne
Sense of Co-housing-with-Nature® ©

Uw KBC-Verzekeringsagent, altijd een stapje voor

Vestiging Wolvertem

VEILINGLAAN 12 - 1861 WOLVERTEM
T.+ 32 2 269 33 02

wim.van.campenhout@verz.kbc.be
<https://www.kbcagent.be/zvc>

Vestiging Londerzeel

MECHELSESTRAAT 20 - 1840 LONDERZEEL
T.+ 32 52 30 33 58

wim.van.campenhout@verz.kbc.be
<https://www.kbcagent.be/zvc>

4 redenen om klant te zijn bij KBC

Kies de zichtrekening die het best bij je past

Van gratis tot heel veel extra's. Open nu online en je krijgt dadelijk je rekeningnummer.

Simuleer je hypotheecaire lening

Bereken in 2 minuten hoeveel je woonkrediet of hypotheecaire lening kost.

Advies nodig? Op kantoor en...bij je thuis

Advies nodig en geen tijd om naar je kantoor te gaan? Met (video) chat staan onze experts voor je klaar tot 22 uur en op zaterdag tot 17 uur!

Wat is KBC Mobile?

Dé referentie in de banksector. Al meer dan een 600.000 klanten gebruiken KBC Mobile voor hun banktransacties. Download KBC Mobile nu!

KBC BANK MEISE

BRUSSELSESTEENWEG 19 - 1860 MEISE

Tel: + 32 2 272 72 00

Fax: 02 272 72 01

meise1@kbc.be

Maandag	09.00 - 12.30	12.30 - 18.00 Enkel op afspraak
Dinsdag	09.00 - 12.30	12.30 - 18.00 Enkel op afspraak
Woensdag	09.00 - 12.30	12.30 - 18.00 Enkel op afspraak
Donderdag	09.00 - 12.30	12.30 - 18.00 Enkel op afspraak
Vrijdag	09.00 - 12.30	12.30 - 18.00 Enkel op afspraak

Ontdek het volledige aanbod

[Betalen en zelf bankieren](#)

[Spaarproducten](#)

[Pensioensparen](#)

[Beleggingsproducten](#)

[Lenen](#)

[Verzekeren](#)

70

1949 - 2019

Banden ROELANTS
ceva tyre network

Merchtemsesteenweg 154

1861 Wolvertem (Meise)

Tel.: 02/269.11.99 - info@bandenroelants.be

www.bandenroelants.be

Aanbevolen door alle leasingmaatschappijen